

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

DIPLOMOVÁ PRÁCE

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA NÁRODOHOSPODÁŘSKÁ

Analýza hospodářské konvergence vybraných zemí bývalého východního bloku k zemím
vyspělé Evropy v letech 1995 – 2010

The Analysis of Economic Convergence of Selected Countries from Former Eastern Block to
European Union between 1995 – 2010

Student: Bc. Lukáš Absolon

Vedoucí diplomové práce: Ing. Milan Kaštan

Ostrava 2011

Zadání diplomové práce

Student: **Bc. Lukáš Absolon**

Studijní program: N6202 Hospodářská politika a správa

Studijní obor: 6202T027 Národní hospodářství

Specializace: 00 Národní hospodářství

Téma: **Analýza hospodářské konvergence vybraných zemí bývalého
východního bloku k Evropské unii v letech 1995 – 2010**
**The Analysis of Economic Convergence of Selected Countries From
Former Eastern Block To European Union between 1995 - 2010**

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
  2. Teoretické vymezení ekonomické konvergence
  3. Ukazatele reálné konvergence
  4. Ukazatele nominální konvergence
  5. Ukazatele výkonnosti ekonomik
  6. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků diplomové práce
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

1. KLIKOVÁ, Christiana; KOTLÁN, Igor. *Hospodářská politika*. 2. vyd. Ostrava : Sokrates, 2006. 339 s. ISBN 80-86572-37-4.
2. LEBIEDZIK, Marian. *Makroekonomická pozice České republiky v rámci Evropské unie (ekonomická výkonnost a konvergence)*. Karviná : OPF SU v Karviné, 2006. 275 s. ISBN 80-7248-346-3.
3. NACHTIGAL, Vladimír; TOMŠÍK, Vladimír. *Konvergence zemí střední a východní Evropy k Evropské unii*. Praha : Linde, 2002. 231 s. ISBN 80-7201-361-0.

Formální náležitosti a rozsah diplomové práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Milan Kaštan**

Datum zadání: 26.11.2010

Datum odevzdání: 15.08.2011

Ing. Zuzana Kučerová, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou práci včetně všech příloh vypracoval samostatně.

V Ostravě 15. 8. 2011

.....

Lukáš Absolon

Děkuji Ing. Milanu Kaštanovi za cenné rady, připomínky a konzultace, kterými přispěl k vypracování této diplomové práce.

Obsah

1. Úvod.....	9
2. Teoretické vymezení ekonomické konvergence.....	10
Definice konvergence.....	10
Důvody pro měření ekonomické konvergence.....	12
Jak měřit ekonomickou konvergenci – ukazatele konvergence.....	13
Shrnutí kapitoly.....	21
3. Ukazatele reálné konvergence.....	22
Ekonomická úroveň.....	22
Produktivita práce.....	25
Relativní cenová hladina.....	29
Náhrady zaměstnancům.....	32
Shrnutí kapitoly.....	35
4. Ukazatele nominální konvergence.....	37
Míra inflace měřená prostřednictvím HICP.....	37
Salda veřejných rozpočtů.....	40
Veřejné zadlužení.....	43
Úrokové sazby.....	46
Běžný účet platební bilance.....	48
Shrnutí kapitoly.....	51
5. Ukazatele ekonomické výkonnosti.....	53
Růst reálného HDP.....	53
Míra nezaměstnanosti.....	56
Hrubá tvorba fixního kapitálu.....	59
Výdaje na výzkum a vývoj.....	62
Shrnutí kapitoly.....	65
6. Závěr.....	66
Seznam použité literatury.....	69

1. Úvod

V současné době se v souvislosti s ekonomickou krizí velice intenzivně diskutuje její vliv na hospodářský rozvoj, a to zejména v posuzování rozdílnosti tohoto vlivu na vyspělé a rozvíjející se ekonomiky. Tato diplomová práce se pokouší objasnit, zda ekonomiky bývalého východního bloku mají pevné ekonomické základy a jsou schopny i přes tuto krizi konvergovat k ekonomické úrovni zemí vyspělé Evropy.

Tato diplomová práce se zabývá konvergencí ekonomik zemí bývalého východního bloku a vyspělé Evropy. Vzorkem pro pozorování mé práci jsou jednotlivé země bývalého východního bloku – Česká republika, Slovensko, Polsko, Maďarsko, Slovinsko, Estonsko, Lotyšsko a Litva jako rozvíjející se země. Na druhé straně to budou „staré země“ Evropské unie – EU15, které budou sloužit jako země kritériální.

Má práce bude sledovat mnoho ukazatelů, pomocí kterých lze konvergenci ekonomik měřit. Tyto ukazatele jsou rozděleny do tří kategorií. Na ukazatele reálné konvergence, nominální konvergence a ekonomické výkonnosti.

V diplomové práci jsou použity metody deskripce, komparace a syntézy, pomocí nichž jsou zmíněné ukazatele popsány a zhodnoceny.

Cílem práce je vybrat nejvhodnější ukazatele ekonomické konvergence, popsat, komparovat a interpretovat získané údaje.

Tato diplomová práce má následující strukturu. V první kapitole je definován pojem ekonomická konvergence, historie a důvody pro její měření. Vymezeny jsou také postupně indikátory měření ekonomické konvergence, pomocí kterých bude reálná a nominální konvergence a ekonomická výkonnost hodnocena.

Následující kapitola je věnována ukazatelům reálné ekonomické konvergence, jsou srovnány pro jednotlivé sledované země a výsledky zhodnoceny s ohledem na historické a politické okolnosti v daných zemích. To samé je opakováno i ve třetí a čtvrté kapitole, které jsou věnovány nominální konvergenci a ekonomické výkonnosti.

2. Teoretické vymezení ekonomické konvergence

Vzhledem k zaměření práce je nutné vysvětlit teoretické pojmy a východiska diplomové práce. Tato kapitola je věnována teoretickému vymezení ekonomické konvergence, důvodům a metodám jejího měření.

2.1 Definice konvergence

Pojem konvergence je používán v mnoha vědních oborech od matematiky, ekonomie a fyziky až po lékařství a biologii. Konvergence obecně znamená sbližování nebo přibližování různých faktorů. Opakem konvergence je divergence, která znamená vzdalování.

Z ekonomického hlediska znamená konvergence snižování rozdílů v hospodářské úrovni, ekonomické výkonnosti a životní úrovni mezi jednotlivými zeměmi, skupinami zemí nebo naopak menšími regiony. Ekonomická konvergence je předmětem zájmu ekonomů a institucí věnujících se mezinárodní a komparativní ekonomii. Tyto sledují zejména změny disparit mezi regiony a zeměmi v čase, jejich rychlost, ale také příčiny a důsledky těchto změn (Nachtigal a Tomšík, 2002).

Ekonomické konvergenci se věnují také teorie růstu, zejména Solowova neoklasická teorie růstu, která se zaměřuje na růst reálného důchodu na osobu neboli růst průměrné produktivity práce (Frait a Červenka, 2002). Tento model předpokládá různou úroveň důchodu na osobu v různých zemích, kdy tato rozdílnost je dána rozdílem v míře úspor a růstu populace. V průběhu času pak úroveň důchodu na osobu v těchto zemích konvergují, zejména pokud mají tyto země podobné preference (Barro a Sala-i-Martin, 1992).

Konvergence v Solowově modelu je však nikoliv absolutní, ale pouze podmíněná, tedy konvergence při ostatních faktorech neměnných. Toto dokázal Barro (1991), kdy podle jeho studie se při dodržení konstantních faktorů jako míry porodnosti, míry růstu lidského kapitálu a poměrem vládních výdajů k HDP konvergence zaostalejších zemí k vyspělejšími potvrzuje. V tomto případě je tedy důležitá homogenita sledovaných zemí, která závěry neoklasické teorie růstu dokáže potvrdit. Diplomová práce z těchto závěrů vychází, proto byl vybrán relativně homogenní vzorek zemí.

Cílem této teorie je změřit, popsat a zdůvodnit rozdíly v ekonomické úrovni mezi chudými rozvojovými zeměmi a ekonomicky vyspělými státy a navrhnout řešení, jak konvergence těchto dvou skupin zemí docílit. Předmětem měření a srovnávání konvergence jsou zejména hodnoty vybraných makroagregátů ve vztahu na 1 obyvatele. Mezi tyto agregáty patří zejména hrubý domácí produkt nebo hrubý národní produkt na 1 obyvatele nebo na 1 pracovníka (Lebiedzik, 2003).

Barro a Sala-i-Martin (1992) dokázali, že se rychlost konvergence méně vyspělých zemí k zemím vyspělejším při zachování jejich sektorové struktury a již zmíněných podmínek pohybuje kolem hodnoty 2 procent ročně. Z tohoto zjištění vyplývá, že k výrazné míře ekonomické konvergence není postačující pouze sbližování sektorové struktury ekonomik, ale také přispění hospodářskopolitických autorit k dynamizaci hospodářského rozvoje.

Absolutní konvergence zaostalých zemí k zemím vyspělým však neznamená snižování rozptylu hodnot těchto agregátů pro různé země v průběhu času. Tento rozptyl může být naopak zvyšován náhodnými ekonomickými šoky (Barro a Sala-i-Martin, 1992). Konvergence ve smyslu snižování rozdílů mezi zaostalými a vyspělými zeměmi je popisována jako **beta konvergence**, rozptyl mezi hodnotami ukazatelů v rámci vzorku zemí je nazývána **sigma konverencí**. Lze proto měřit nejen rychlost konvergence méně vyspělých zemí k zemím vyspělým, ale také rozptyl těchto hodnot v rámci sledovaných zemí. V diplomové práci budou sledovány obě tyto formy konvergence, beta konvergence v souvislosti se srovnáním hodnocených zemí a EU15 a sigma konvergence v souvislosti s porovnáváním rozdílů v rámci skupiny sledovaných zemí.

Ekonomické konvergenzi se věnuje také komparativní ekonomie, která analyzuje jednotlivé ekonomické systémy a procesy probíhající v těchto systémech. Zatímco růstové teorie se zabývají zejména základními příčinami a souvislostmi konvergence, komparativní ekonomie se věnuje smysluplnosti a efektivnosti srovnávání údajů. Z pohledu komparativní ekonomie je nutné, aby při srovnávání ekonomických ukazatelů nebyla porušena zásada, dle níž se tyto ukazatele mohou lišit pouze v jednom ze tří hledisek – hlediska věcného, časového a prostorového (Tuleja, 2007). Komparativní ekonomie je tedy nápomocna zejména při definování ukazatelů a srovnávacích kritérií ekonomické konvergence. Tyto ukazatele budou přiblíženy v subkapitole 2.3.

Z předchozích odstavců vyplývá, že ekonomická konvergence není tvořena jen jedním faktorem, ale existuje například konvergence cen, technologií a kurzů. V obecném pojetí se konvergence dělí na reálnou a nominální, pod které spadají výše zmíněné indikátory.

Reálná konvergence

Pod pojmem reálná konvergence se obvykle rozumí sbližování reálné výkonnosti méně rozvinutých ekonomik úrovni těch vyspělých. Úroveň reálné konvergence je nejčastěji měřena pomocí ukazatele hrubého domácího produktu na obyvatele přepočteného podle parity kupní síly. Existuje však více indikátorů, které popisují reálnou ekonomickou konvergenci. Jsou jimi například produktivita práce nebo komparativní cenová hladina. Tyto ukazatele popisuje subkapitola 2.3.

Nominální konvergence

Pojem nominální konvergence není zatím zcela ustálen a není ani jednotně používán. V obecném pojetí lze nominální konvergenci chápat analogicky k reálné konvergenci jako sbližování nominálních veličin, například HDP v nominálním vyjádření, nominálních mezd atd. Při prostorovém srovnání se relace veličin v nominálním vyjádření (v běžných eurech, dolarech atd.) odlišují od veličin v reálném vyjádření v důsledku odlišných cenových úrovní v jednotlivých zemích (Vintrová, 2006). V rámci nominální konvergence se nejčastěji hovoří o maastrichtských konvergenčních kritériích, která jsou nutná pro vstup do Eurozóny. Mezi tato kritéria patří např. kritérium inflace, úrokové sazby nebo veřejných rozpočtů.

2.2 Důvody pro měření ekonomické konvergence

Jak již bylo řečeno v předchozí podkapitole, stalo se měření konvergence aktuálním tématem na počátku druhé poloviny 20. století v souvislosti s politickým a ekonomickým osamostatněním mnoha zejména chudých a zaostalých zemí. Rozdělení světa na vyspělé a zaostale země, které se chtěly těm vyspělým vyrovnat, vedlo ke vzniku různých teorií a praktických postupů, jak tomuto zaostávání zamezit a naopak docílit postupného sbližování ekonomické úrovně těchto dvou skupin zemí.

Druhá fáze naléhavé potřeby srovnávat ekonomickou konvergenci vyvstala s rozpadem bývalého východního bloku. Nově vzniklé státy a transformující se ekonomiky se snažily co nejdříve dosáhnout hospodářské úrovně vyspělých západních zemí. Východní země s centrálně plánovaným hospodářstvím, které byly téměř 50 let izolovány od tržního hospodářství západu, projevily výraznou vůli co nejdříve svou zaostalost eliminovat. Proto se zde objevilo mnoho návrhů, jak toho co nejdříve docílit. Intenzitu srovnávání ekonomické úrovně posílila také snaha těchto zemí o integraci do Evropské unie. Ekonomové proto zkoumali, zda a jak výrazně zaostalejší východoevropské země dohánějí úroveň Západu.

Motivací těchto zemí bylo členství v Evropské unii a možnost čerpání mnoha výhod ze členství v této organizaci. Evropská unie však stanovila určité podmínky členství nejen v samotné Unii, ale také v Evropské měnové unii. EU proto stanovila 5 konvergenčních kritérií, jako podmínku vstupu do měnové unie a přijetí společné měny.

Ekonomická konvergence bývá hodnocena prostřednictvím několika různých kritérií. Měřit ekonomickou konvergenci pouze prostřednictvím srovnání hrubého domácího produktu na obyvatele by bylo příliš zjednodušené a zkreslené. Příčinou tohoto zkreslení je rozdílná struktura ekonomik sledovaných skupin zemí, rozdílný stupeň rozvoje jejich institucí a jejich rozdílný legislativní a daňový rámec. Pro přesnější zhodnocení ekonomické konvergence je nutné srovnat nejen hospodářskou úroveň, ale také například ukazatele trhu práce, vnější rovnováhy, veřejných financí, cenové hladiny nebo aktivity podnikatelského sektoru. V subkapitole 2.3 jsou popsány parametry, pomocí kterých je měřena reálná a nominální konvergence a ekonomická výkonnost sledovaných ekonomik.

2.3 Jak měřit ekonomickou konvergenci – ukazatele konvergence

Ekonomické konvergenci jako teoretické disciplíně se nevěnují pouze růstové a komparativní části ekonomické vědy, ale také praktická hospodářská politika. Prostřednictvím hospodářské politiky jsou přijímána opatření, která reagují na makroanalýzy konvergence a stanovují cíle a nástroje, kterými je možno konvergence k vyspělým zemím dosáhnout, případně zrychlit její tempo. Pro hospodářskopolitické autority je tedy velmi důležité správně interpretovat makroekonomické údaje a následně přijímat adekvátní opatření. Tato část diplomové práce je věnována právě ukazatelům, které ekonomickou konvergenci popisují.

Komparativní ekonomie se věnuje právě srovnávacím kritériím, která dokáží co nejlépe popsat a porovnat ekonomické systémy a která jsou popsána níže. Z těchto kritérií jsou poté vybrána ta, která nejlépe vyhovují cílům diplomové práce.

První ze soustav srovnávacích kritérií, které jsou zde uvedeny, je soustava Morrisse Bornsteina (1985, s. 11), která rozlišuje srovnávání ekonomik podle devíti následujících kritérií:

1. úroveň výstupu,
2. tempo růstu výstupu – roční procentuální růst HNP,
3. složení výstupu – podíl spotřeby, investic, vojenských výdajů, atd.,
4. „statická“ hospodárnost – optimální alokace zdrojů,
5. „dynamická“ hospodárnost – růst potenc. produktu s ohledem na alokaci zdrojů,
6. makroekonomická stabilita – stabilita výstupu, zaměstnanosti a cen,
7. ekonomická bezpečnost jednotlivce – bezpečnost příjmu, zaměstnání,
8. rovnost příležitostí, „spravedlnost“ při rozdělování bohatství,
9. ekonomická svoboda jednotlivce – svoboda pobytu, spotřeby, vlastnictví.

Následující soustava srovnávacích kritérií byla vytvořena Tjallingem C. Koopmansem a Johnem M. Montiasem (1985) a zahrnuje 7 kritérií:

1. úroveň spotřeby zboží a služeb na jednotlivce,
2. růst spotřeby na osobu prostřednictvím technických vylepšení a akumulace kapitálu,
3. rovnost příležitostí a životních podmínek,
4. poskytování sociálních služeb a veřejných statků,
5. stabilita zaměstnání a příjmů,
6. „národní síla“ – politická, ideologická a ekonomická nezávislost státu,
7. schopnost přizpůsobování ekonomického systému – zajištění ek. rozvoje s ohledem na minimalizaci rizika nestability a diskontinuity.

Z domácích ekonomů se srovnávacím kritériím věnuje např. Pavel Tuleja (2007, s. 59-60), který popsal tato kritéria:

1. vnitřní ekonomická rovnováha – tempo růstu HDP, investic, míra inflace, nezaměstnanosti, podíl deficitu státního rozpočtu na HDP,
2. vnější ekonomická rovnováha – saldo běžného účtu PB na HDP, exportní výkonnost,
3. technologický pokrok – míra investic a úspor,
4. životní úroveň – HDP na obyvatele, tempo růstu reálné mzdy, Divisiův index.

Srovnávací kritéria popisuje také Marian Lebiedzik (2003), který je rozdělil na indikátory reálné a nominální konvergence:

1. indikátory reálné konvergence – HDP na obyvatele, HDP na pracovníka, relativní cenová hladina, úroveň mezd, úroveň jednotkových nákladů práce, struktura ekonomiky,
2. indikátory nominální konvergence – tempo růstu reálného HDP, tempo růstu produktivity práce, míra inflace, míra nezaměstnanosti, podíl salda veřejných rozpočtů a veřejného dluhu na HDP, tempo růstu reálných mezd, krátkodobá a dlouhodobá úroková sazba, podíl salda BÚ PB na HDP, odchylka měnového kurzu.

V předchozí subkapitole je ekonomická konvergence rozdělena na reálnou a nominální. Diplomová práce bude podle tohoto rozdělení postupovat. Nejprve jsou popsány ukazatele, které hodnotí konvergenci reálnou, poté ukazatele konvergence nominální a nakonec ukazatele ekonomické výkonnosti. Tyto ukazatele byly vybrány s ohledem na jejich vypovídací schopnost, dosažitelnost dat a na co možná nejkomplexnější pohled na sledované ekonomiky.

2.3.1 Reálná konvergence

Z pohledu reálné konvergence srovnává diplomová práce úrovně ukazatelů at' již v absolutním nebo relativním vyjádření. Důležitý je zejména přepočet podle parit kupní síly. Naproti tomu nominální konvergence popisuje absolutní hodnoty a tempa růstu ukazatelů bez jakýchkoliv přepočtů nebo korekcí.

Pro přesnější a smysluplnější srovnání ukazatelů konvergence jsou údaje převedeny na „mezinárodní měnu a na mezinárodní ceny“ prostřednictvím parit kupní síly (PPP). Parity kupní síly jsou tedy relativními cenami, které ukazují poměr cen stejných výrobků a služeb v národních měnách jednotlivých zemí. (Kadeřábková, 2003, s. 52-53) Na tomto principu lze provést výpočet celého HDP v PPP a takto vypočítaný údaj má vysokou vypovídací hodnotu pro mezinárodní srovnání.

Základním ukazatelem reálné ekonomické konvergence je úroveň hrubého domácího produktu na obyvatele v paritě kupní síly měny (PPP), v případě diplomové práce je použit jako jednotka srovnání tzv. standard kupní síly (PPS), na který jsou přepočítávány kurzy jednotlivých měn s ohledem na jejich kupní sílu. Standard kupní síly je uměle vytvořená jednotka v rámci Evropské unie, kdy jsou prostřednictvím PPP údaje přepočítávány na společný základ. Ukazatel HDP v PPP však není jediný. Mezi další je považována například produktivita práce, úroveň mezd nebo struktura ekonomiky.

1. Hrubý domácí produkt na obyvatele v PPS

Tento indikátor reprezentuje ekonomickou úroveň sledované země nebo skupiny zemí. HDP v PPS je zvolen z důvodu nejjednoduššího srovnání ekonomické konvergence. Jak již bylo zmíněno v předchozích odstavcích, jsou jednotlivé složky HDP přepočteny na společnou jednotku prostřednictvím PPP. Také všichni výše zmínění ekonomové používají úroveň HDP pro srovnání ekonomik.

2. Hrubý domácí produkt na pracovníka v PPS

Tento ukazatel zohledňuje HDP ve vztahu k zaměstnanosti a odráží proto výkonnost ekonomik z hlediska produktivity práce. Z pohledu srovnání konkurenceschopnosti světových ekonomik je tento indikátor vhodnější než HDP na obyvatele, který neodráží produktivitu vytvořenou jedním pracovníkem. Proto jej také tato diplomová práce použije. Tento ukazatel je vypočten jako podíl celkového HDP v PPS a celkové zaměstnanosti dané ekonomiky. Také u tohoto ukazatele je použit přepočet na PPS, kdy jsou eliminovány rozdíly v cenových hladinách sledovaných zemí.

3. Relativní cenová hladina

Relativní cenová hladina vypovídá o cenové úrovni sledovaných zemí, vývoji směnného kurzu a jejich ekonomické vyspělosti. Je proto důležitým ukazatelem ekonomické konvergence. Relativní cenová hladina je stanovena jako poměr mezi paritou kupní síly (PPP) a tržním směnným kurzem pro každou zemi nebo také jako HDP na obyvatele jedné země přepočtený do měny země druhé dle PPP dělený HDP na obyvatele první země přepočteným do měny druhé země na základě tržního směnného kurzu. Bornstein, Tuleja i Lebieczik vnímají komparaci cenové hladiny jako velmi důležitý ukazatel ekonomického srovnávání, proto je použit také v této diplomové práci.

4. Náhrady zaměstnancům

Tento ukazatel vypovídá o životní úrovni zaměstnanců a nákladech podnikové sféry, přičemž zohledňuje nejen mzdy, ale i pojištění, zaměstnanecké bonusy, příspěvky do sociálních fondů a platby v naturáliích. Z pohledu srovnání ekonomik není důležitý pouze produkt, ale také to, jaká část produktu je distribuována zaměstnancům v podobě mezd a dalších plateb. Tento ukazatel používají také zmínění ekonomové – Bornstein a Koopmans s Montiasem jako bezpečnost a stabilitu příjmů a Tuleja s Lebieczikem jako životní úroveň. V případě této diplomové práce je použita jako srovnávací jednotka americký dolar přepočítaný prostřednictvím parity kupní síly národních měn. Důvodem pro použití této jednotky je fakt, že údaje za tento indikátor jsou čerpány z databáze OECD, která s touto jednotkou pracuje.

2.3.2 Nominální konvergence

Na rozdíl od reálné konvergence, konvergence nominální zachycuje sblížování ekonomické úrovně prostřednictvím nominálních veličin, ať už vyjádřených v absolutních hodnotách, nebo prostřednictvím temp růstu. Mezi kritéria nominální konvergence lze zařadit také maastrichtská kritéria, která jsou potřebná k přijetí jednotné evropské měny. V následujících odstavcích jsou popsány vybrané ukazatele nominální konvergence.

Indikátory nominální konvergence jsou následující:

1. Míra inflace měřená prostřednictvím HICP

Inflace je také jedním z nejvýznamnějších faktorů, prostřednictvím nichž jsou ekonomiky srovnávány. Z hlediska ekonomické stability je důležitá stabilita cenová, kterou právě tento ukazatel popisuje. Vysoká inflace je negativním jevem, kdy peníze přestávají plnit svou úlohu a ekonomika se dostává pod tlak. Deflace je však také negativní jev, který vede ke snižování cen a nákladů a tím pádem také k zastavení investic a hospodářského růstu. Tato práce pracuje s harmonizovaným indexem spotřebitelských cen (HICP), který je měřen v rámci EU. HICP odpovídá cenovým indexům Laspeyresova typu a je počítán jako roční řetězový index zohledňující každoroční změny vah. Rozdíl mezi HICP a CPI, se kterým operuje ČSÚ, je minimální a spočívá zejména v národním (CPI) a domácím (HICP) výdajovém konceptu a ve výpočtu výdajů inputované nájemné.

2. Podíl salda veřejných rozpočtů na HDP

Tento ukazatel popisuje nominální konvergenci ekonomik z pohledu fiskální oblasti hospodářství. Rozpočtová politika má významný vliv na stabilitu ekonomiky jako celku a právě nezodpovědná rozpočtová politika vede k nejprve fiskální a poté celkové nestabilitě hospodářství. Z tohoto důvodu byl podíl salda veřejných rozpočtů vybrán jako ukazatel nominální konvergence.

3. Podíl hrubého veřejného dluhu na HDP

Řízení zadlužení patří spolu s rozpočtovou politikou mezi důležité faktory úspěšnosti hospodářské politiky země. Vysoké zadlužení je přítěží jakékoliv ekonomiky, protože zde vznikají náklady spojené s řízením dluhu a splácením úroků. Podle mého názoru je určitá míra zadlužení přínosem, a to zejména krátkodobé úvěry použité na rozvoj infrastruktury a podobných investic, pokud jsou ovšem relativně brzy splaceny. Tento ukazatel popisují jako důležitý domácí ekonomové Tuleja a Lebiezik.

4. Úroveň úrokových sazeb centrální banky

Předchozí dva ukazatele hodnotily konvergenci fiskální oblasti hospodářství. Tento ukazatel je věnován monetární politice. Důležitým prvkem ekonomické integrace a následného hospodářského rozvoje je nejen sladění fiskální politiky, ale také harmonizace v oblasti monetární politiky. Čím jsou úrokové sazby ve sledované ekonomice dlouhodobě stabilnější, tím je hospodářství atraktivnější pro (nejen zahraniční) investory. Konvergence úrokových sazeb centrálních bank sledovaných ekonomik pak podle mého názoru vede k rovnoměrné alokaci investic a k celkovému hospodářskému rozvoji. Z těchto důvodů považuji hodnocení konvergence úrokových sazeb za důležitou součást této diplomové práce.

5. Podíl salda běžného účtu platební bilance na HDP

Tento faktor popisuje ekonomiku z pohledu vnější rovnováhy a rovnováha je podle mého názoru v tomto případě také referenční hodnotou. Konvergence tohoto ukazatele k rovnovážné hodnotě znamená posun ke stabilitě hospodářství. Z empirických poznatků (databáze Eurostatu, OECD) je zřejmé, že vyspělé země (ze kterých pochází většina světových investorů) dosahují kladných hodnot a země méně vyspělé (do nichž tyto investice plynou) záporných hodnot běžného účtu platební bilance. Obojí má své klady i zápory, vysoký přebytek BÚ PB vede podle mého názoru ke zrychlování inflace a naopak vysoký deficit vede k dalšímu zaostávání země. Jak jsem již napsal, ideální hodnotou BÚ PB je hodnota rovnovážná, případně mírně vychýlená. Tento ukazatel používají zejména P. Tuleja a M. Lebieczik.

2.3.3 Ekonomická výkonnost

Poslední skupina ukazatelů, které bude diplomová práce využívat, popisuje ekonomickou výkonnost sledovaných zemí. Práce mezi ně řadí růst reálného HDP, míru nezaměstnanosti, Tvorbu hrubého fixního kapitálu a výdaje na výzkum a vývoj. Následující odstavce popíší tyto ukazatele podrobněji.

1. Tempo růstu reálného HDP

Tento ukazatel je jedním ze základních pro srovnávání světových ekonomik. Poukazuje totiž zejména na rozvoj síly a objemu ekonomiky jako celku a dynamiku tohoto rozvoje. Pokud je tempo růstu reálného HDP dlouhodobě relativně vysoké, stabilní a vyrovnané, znamená to pozitivní a neustálý rozvoj ekonomiky. Proto jej jako ukazatel ekonomické výkonnosti využívá také tato diplomová práce. Tento ukazatel používají všichni ekonomové citovaní v předcházející subkapitole.

2. Míra nezaměstnanosti

Tento ukazatel popisuje stav trhu práce sledované ekonomiky. Neexistuje obecná míra nezaměstnanosti, která je hodnocena jako ideální. Existuje zde koncept přirozené míry nezaměstnanosti, který je pro každou zemi rozdílný a také koncept NAIRU, kdy optimální míra nezaměstnanosti je ta, která nevyvíjí tlak na zrychlování inflace. Nicméně čím nižší je v ekonomice míra nezaměstnanosti, tím výkonnější ekonomika je, protože to znamená, že ekonomika dokáže vytvářet a udržovat pracovní místa. Nezaměstnanost, stejně jako inflaci, považují zmínění ekonomové za důležitý ukazatel.

3. Hrubá tvorba fixního kapitálu

Ukazatel hrubé tvorby fixního kapitálu soukromým sektorem v podílu k HDP popisuje výdaje soukromého sektoru na investice zejména do dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku. Tento poměr udává podíl HDP, který je používán pro investice soukromého sektoru. Hrubou tvorbu fixního kapitálu proto považují za významný ukazatel ekonomické výkonnosti zejména s ohledem na to, že popisuje právě soukromý sektor.

4. Výdaje na výzkum a vývoj

Hrubé domácí výdaje na výzkum a vývoj v poměru k HDP považují za důležitý ukazatel ekonomické výkonnosti, protože právě výdaje na výzkum a vývoj znamenají z dlouhodobého hlediska jeden ze základních faktorů ekonomického rozvoje. Pokud země dostatečně neinvestuje do vlastního výzkumu a vývoje, je z dlouhodobého hlediska nucena nést nejen náklady na dovoz a implementaci cizích technologií, ale také podstoupit riziko ekonomické stagnace vzhledem k zemím, které do vlastního výzkumu a vývoje investují.

2.4 Shrnutí kapitoly

Ekonomická konvergence byla jako důležitá kategorie vnímána již od poloviny 20. století, kdy vzniklo mnoho nových hospodářsky zaostalých států a nový rozměr získala s rozpadem východního bloku a snahou transformujících se ekonomik dosáhnout hospodářské úrovně Západní Evropy a stát se členy Evropské unie. Měření ekonomické konvergence je proto stále aktuálním tématem a současná ekonomická krize k této situaci přispěla nemalým dílem.

Ekonomická konvergence se dělí na reálnou a nominální, přičemž reálná konvergence popisuje spíše životní úroveň a produktivitu práce a nominální konvergence výkonnost a stabilitu ekonomiky. Reálnou ani nominální konvergenci však netvoří pouze jeden ukazatel, ale celý soubor nejrůznějších indikátorů od produktivity práce a ekonomické úrovně na straně reálné konvergence až po inflaci a veřejné zadlužení na straně nominální konvergence. Všechny tyto faktory pak tvoří jeden objektivní celek.

Jako indikátory ekonomické výkonnosti jsou pak použity tempo růstu reálného HDP, míra nezaměstnanosti, podíl tvorby hrubého fixního kapitálu soukromým sektorem na HDP a podíl výdajů na výzkum a vývoj na HDP.

Všechny výše zmíněné faktory jsou podrobně zkoumány a hodnoceny v následujících kapitolách, které podávají ucelený obraz o ekonomikách sledovaných zemí, o jejich vývoji, jejich silných a slabých stránkách.

3. Ukazatele reálné konvergence

Tato kapitola diplomové práce je věnována ukazatelům reálné konvergence, jejich úrovni a vývoji u sledovaných zemí a vysvětlení příčin. Všechny tyto faktory jsou prezentovány ve vztahu k údajům za země EU15, prezentovaným Eurostatem, jako k referenční hodnotě.

3.1 Ekonomická úroveň

Jako první ukazatel reálné konvergence je popsána ekonomická úroveň představovaná úrovní HDP v běžných cenách ve standardu kupní síly na jednoho obyvatele. Následující tabulka popisuje úroveň tohoto indikátoru, meziroční změnu jeho hodnoty a vztah této hodnoty k úrovni států EU15 v letech 1995 – 2010.

Tabulka 3.1 HDP/obyv. v PPS ve vybraných zemích v letech 1995 – 2010 (absolutní hodnoty, meziroční tempa růstu a relace k zemím EU15)

ZEMĚ/ROK	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Evropská unie (EU15)	17 000	17 800	18 700	19 600	20 600	22 000	22 700	23 400	23 600
Meziroční změna v %		4,7	5,1	4,8	5,1	6,8	3,2	3,1	0,9
Česká republika	10 700	11 600	11 800	12 000	12 400	13 000	13 900	14 400	15 200
Meziroční změna v %		8,4	1,7	1,7	3,3	4,8	6,9	3,6	5,6
Poměr k EU15	63	65	63	61	60	59	61	62	64
Estonsko	5 300	5 800	6 800	7 200	7 600	8 600	9 200	10 200	11 300
Meziroční změna v %		9,4	17,2	5,9	5,6	13,2	7,0	10,9	10,8
Poměr k EU15	31	33	36	37	37	39	41	44	48
Lotyšsko	4 600	5 000	5 600	6 000	6 400	7 000	7 700	8 400	9 000
Meziroční změna v %		8,7	12,0	7,1	6,7	9,4	10,0	9,1	7,1
Poměr k EU15	27	28	30	31	31	32	34	36	38
Litva	5 200	5 700	6 300	6 900	6 900	7 500	8 200	9 000	10 200
Meziroční změna v %		9,6	10,5	9,5	0,0	8,7	9,3	9,8	13,3
Poměr k EU15	31	32	34	35	33	34	36	38	43
Maďarsko	7 600	8 000	8 600	9 300	9 700	10 600	11 700	12 600	13 000
Meziroční změna v %		5,3	7,5	8,1	4,3	9,3	10,4	7,7	3,2
Poměr k EU15	45	45	46	47	47	48	52	54	55
Polsko	6 300	6 900	7 600	8 100	8 600	9 200	9 400	9 900	10 100
Meziroční změna v %		9,5	10,1	6,6	6,2	7,0	2,2	5,3	2,0
Poměr k EU15	37	39	41	41	42	42	41	42	43
Slovensko	7 000	7 700	8 300	8 800	9 000	9 500	10 400	11 100	11 500
Meziroční změna v %		10,0	7,8	6,0	2,3	5,6	9,5	6,7	3,6
Poměr k EU15	41	43	44	45	44	43	46	47	49
Slovinsko	10 900	11 700	12 700	13 400	14 500	15 300	15 800	16 900	17 300
Meziroční změna v %		7,3	8,5	5,5	8,2	5,5	3,3	7,0	2,4
Poměr k EU15	64	66	68	68	70	70	70	72	73

ZEMĚROK	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Průměr 95-10
Evropská unie (EU15)	24 500	25 300	26 600	27 800	27 700	26 000	27 000	
Meziroční změna v %	3,8	3,3	5,1	4,5	-0,4	-6,1	3,8	3,1
Česká republika	16 300	17 000	18 200	19 900	20 200	19 300	19 500	
Meziroční změna v %	7,2	4,3	7,1	9,3	1,5	-4,5	1,0	4,1
Poměr k EU15	67	67	68	72	73	74	72	
Estonsko	12 400	13 800	15 600	17 300	17 000	15 000	15 900	
Meziroční změna v %	9,7	11,3	13,0	10,9	-1,7	-11,8	6,0	7,6
Poměr k EU15	51	55	59	62	61	58	59	
Lotyšsko	9 900	10 900	12 200	13 900	14 100	12 200	12 600	
Meziroční změna v %	10,0	10,1	11,9	13,9	1,4	-13,5	3,3	6,9
Poměr k EU15	40	43	46	50	51	47	47	
Litva	10 900	11 900	13 100	14 700	15 300	12 900	14 200	
Meziroční změna v %	6,9	9,2	10,1	12,2	4,1	-15,7	10,1	6,9
Poměr k EU15	44	47	49	53	55	50	53	
Maďarsko	13 700	14 200	14 900	15 600	16 100	15 300	15 700	
Meziroční změna v %	5,4	3,6	4,9	4,7	3,2	-5,0	2,6	5,0
Poměr k EU15	56	56	56	56	58	59	58	
Polsko	11 000	11 500	12 300	13 600	14 100	14 300	15 200	
Meziroční změna v %	8,9	4,5	7,0	10,6	3,7	1,4	6,3	6,0
Poměr k EU15	45	45	46	49	51	55	56	
Slovensko	12 300	13 500	15 000	17 000	18 100	17 200	18 100	
Meziroční změna v %	7,0	9,8	11,1	13,3	6,5	-5,0	5,2	6,5
Poměr k EU15	50	53	56	61	65	66	67	
Slovinsko	18 800	19 600	20 700	22 100	22 800	20 700	21 200	
Meziroční změna v %	8,7	4,3	5,6	6,8	3,2	-9,2	2,4	4,5
Poměr k EU15	77	77	78	79	82	80	79	

Pramen: Eurostat: GDP and main components: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=nama_gdp_c&lang=en, vlastní úprava

Tento ukazatel je jistě jeden z nejzajímavějších z hlediska běžného občana. Srovnávání ekonomické úrovně mezi různými regiony, zeměmi nebo skupinami zemí probíhá neustále a je velmi frekventovaným tématem různých nejen odborných ekonomických diskusí. Podle mého názoru je ekonomická úroveň velmi důležitá také při hodnocení vstupu do EU a vlivu této nadnárodní instituce a jejích politik na vývoj hospodářské úrovně v nově přistoupivších zemích. Před vstupem do EU je velmi důležité zhodnotit, zda kandidátská země a její velmi nízká ekonomická úroveň neznamena pro Evropskou unii jako celek riziko.

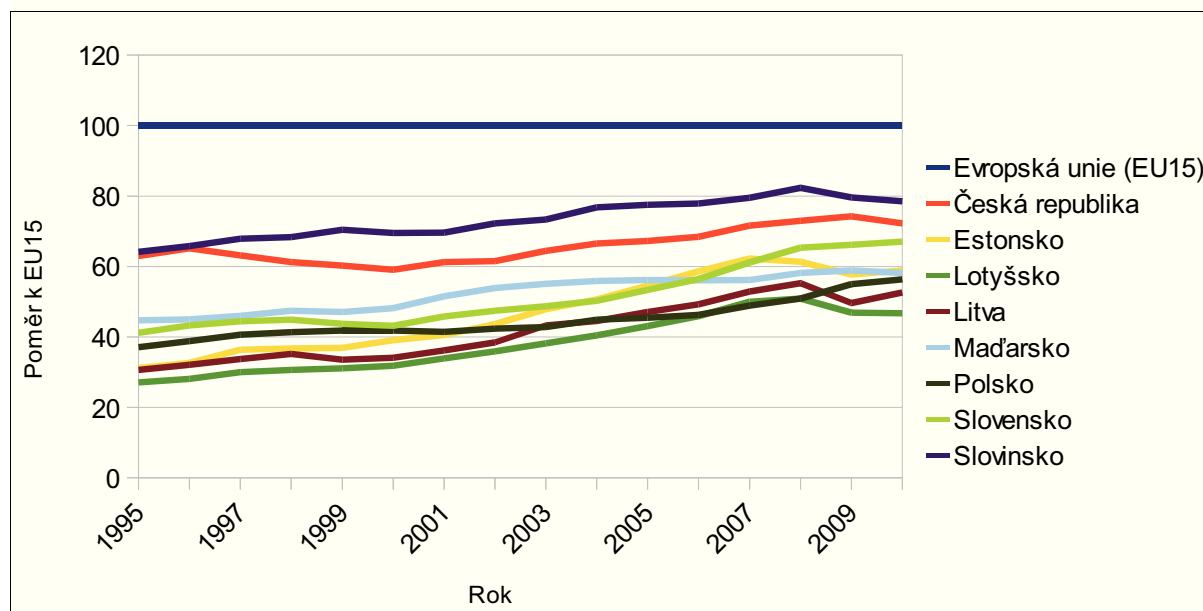
Z tabulky 3.1 vyplývá, že v roce 1995 dosahovaly ze sledovaných zemí nejvyšší hospodářské úrovně Slovinsko (64 % EU15) a Česká republika (63 % EU15). Příčinou této relativně vysoké úrovně vzhledem k ostatním sledovaným zemím je podle mého názoru brzké vypořádání se s transformací v případě České republiky a rychlé odtržení Slovinska od bývalé Jugoslávie, která byla v devadesátých letech zasažena občanskou válkou.

Nejnižších hodnot v roce 1995 naopak dosahovaly země Pobaltí (Lotyšsko 27 % EU15, Estonsko a Litva 31 % EU15). Tyto země byly nesamostatné až do roku 1991, kdy vyhlásily nezávislost na Sovětském svazu. Příčina jejich zaostávání je tedy v dlouhodobém spojení se SSSR, kdy měly ostatní sledované země ve vztahu k zemím Pobaltí náskok dvou transformačních let.

Na konci sledovaného období let 1995 – 2010 byly na nejvyšší úrovni mezi sledovanými zeměmi Slovinsko (79 % EU15) a Česká republika (72 % EU15). Na druhé straně byly opět Lotyšsko (47 % EU15) a Litva (53 % EU15), přičemž obě tyto země postihl výrazný pokles v období 2008-2009 (-13,5 %, resp. -15,7 %).

Z hlediska průměrného růstu ekonomické úrovně za celé sledované období vykazují nejvyšší hodnoty země Pobaltí - Estonsko (7,6 %), Litva a Lotyšsko (6,9 %), nejnižší hodnoty naopak Česká republika (4,1 %) a Slovinsko (4,5 %). Přesto tyto dvě země konvergovaly k EU15, jelikož roční průměrný růst ekonomické úrovně této skupiny zemí činil pouhých 3,1 %. Vývoj relací ekonomické úrovně sledovaných zemí k úrovni zemí EU15 v čase zachycuje graf 3.1.

Graf 3.1 HDP/obyv. v PPS ve vybraných zemích v letech 1995 – 2010 (relace k zemím EU15)

Pramen: Eurostat: GDP and main components: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=nama_gdp_c&lang=en, vlastní úprava

Z grafu 3.1 je patrné, že ekonomická úroveň hodnocených zemí se v průběhu sledovaného časového úseku postupně přibližuje úrovni zemí EU15. V letech 1996 – 2000 lze také vysledovat pokles relativní úrovně české ekonomiky vzhledem k EU15. Toto je podle mého názoru zapříčiněno hospodářským poklesem české ekonomiky ve zmíněném období. Nicméně všechny sledované země postihlo na přelomu tisíciletí zpomalení růstu relace ekonomické úrovně vzhledem k EU15. Tento pokles je důsledkem měnových krizí, které se na konci 20. a na počátku 21. století ve světě objevily a postihly zejména méně stabilní tranzitivní země.

Z grafu je také zřejmé, že v následujících letech došlo ke zrychlení konvergence ekonomické úrovně sledovaných zemí k zemím EU15. Příčinou je podle mého názoru zejména větší vzájemná provázanost evropských ekonomik a sladění jejich hospodářských cyklů.

V roce 2009 pak všechny sledované země v důsledku celosvětové ekonomické krize postihl pokles absolutní hodnoty ekonomické úrovně. Země Pobaltí a Slovinsko pak také pokles relativní úrovně vůči EU15. Tento pokles je podle mého názoru důsledkem přehřátí těchto čtyř ekonomik a jejich nezdravě vysokého hospodářského růstu v předchozích letech.

Z hlediska průměrného růstu sledovaného ukazatele během let 1995 – 2010 nejvyšších hodnot dosáhly země Pobaltí (6,9 – 7,6 %) a Slovensko (6,5 %). Podle mého názoru však pobaltské země dosahovaly neudržitelně vysokého růstu taženého zejména stavebnictvím a v současnosti se v důsledku tohoto potýkají se značnými problémy. Zemí, která podle mého názoru tedy dosáhla nejvyšší (stabilní) rychlosti konvergence ekonomické úrovně k zemím EU15, je Slovensko. Zemí s nejvyšší úrovní konvergence k EU15 je Slovinsko.

3.2 Produktivita práce

Dalším významným ukazatelem reálné konvergence je produktivita práce. Tento ukazatel zohledňuje hrubý domácí produkt ve vztahu k zaměstnanosti a má tedy vysokou vypovídací hodnotu o výkonnosti ekonomik sledovaných zemí. Domnívám se, že vypovídací hodnota tohoto indikátoru je dokonce vyšší než u HDP na hlavu. Zkreslení může podle mého názoru nastat, pokud ve dvou rozdílných zemích se stejným počtem obyvatel existují dvě výrazně rozdílné míry zaměstnanosti. Produktivita práce vyjádřená v HDP na pracovníka se pak může výrazně lišit od ekonomické úrovně měřené v HDP na hlavu.

Produktivita práce je velmi důležitým ukazatelem také z hlediska srovnávání konkurenceschopnosti ekonomik různých zemí. Je v tom případě zřejmé, že zahraniční investoři budou směřovat své investice do zemí, ve kterých je čekají vyšší zisky, a to je v případě zemí s vyšší produktivitou práce a tím pádem vyšší efektivitou produkce.

Stejně jako u předchozího indikátoru, je hodnota HDP vyjádřená ve standardu kupní síly, aby bylo zamezeno zkreslení v podobě reálné kupní síly měny. Tato hodnota je pak vydělena celkovou zaměstnaností v dané ekonomice. Oba údaje jsou čerpány z databáze Eurostatu.

Následující tabulka popisuje úroveň produktivity práce ve sledovaných zemích, meziroční změnu jeho hodnoty a vztah této hodnoty k úrovni států EU15.

Tabulka 3.2 HDP/prac. v PPS ve vybraných zemích v letech 1995 – 2010 (absolutní hodnoty, meziroční tempa růstu a relace k zemím EU15)

ZEMĚROK	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Evropská unie (EU15)	40 819	42 605	44 533	45 875	47 398	49 752	50 985	52 399	52 873
Meziroční změna v %		4,4	4,5	3,0	3,3	5,0	2,5	2,8	0,9
Česká republika	21 566	22 953	23 392	24 015	25 725	27 113	28 616	29 472	31 520
Meziroční změna v %		6,4	1,9	2,7	7,1	5,4	5,5	3,0	6,9
Poměr k EU15	53	54	53	52	54	54	56	56	60
Estonsko	12 038	13 452	15 447	16 535	17 990	20 579	21 765	23 833	25 875
Meziroční změna v %		11,7	14,8	7,0	8,8	14,4	5,8	9,5	8,6
Poměr k EU15	29	32	35	36	38	41	43	45	49
Lotyšsko	11 761	12 854	13 728	14 688	15 762	17 616	18 922	20 103	20 876
Meziroční změna v %		9,3	6,8	7,0	7,3	11,8	7,4	6,2	3,8
Poměr k EU15	29	30	31	32	33	35	37	38	39
Litva	12 783	13 640	14 889	16 334	16 774	18 736	21 219	22 462	24 638
Meziroční změna v %		6,7	9,2	9,7	2,7	11,7	13,3	5,9	9,7
Poměr k EU15	31	32	33	36	35	38	42	43	47
Maďarsko	19 407	20 435	22 002	23 199	23 675	25 353	28 071	30 350	31 254
Meziroční změna v %		5,3	7,7	5,4	2,0	7,1	10,7	8,1	3,0
Poměr k EU15	48	48	49	51	50	51	55	58	59
Polsko	16 247	17 605	19 125	20 211	22 439	24 220	25 343	27 444	28 446
Meziroční změna v %		8,4	8,6	5,7	11,0	7,9	4,6	8,3	3,7
Poměr k EU15	40	41	43	44	47	49	50	52	54
Slovensko	17 746	19 114	21 058	22 487	23 522	25 472	27 384	29 239	30 016
Meziroční změna v %		7,7	10,2	6,8	4,6	8,3	7,5	6,8	2,7
Poměr k EU15	43	45	47	49	50	51	54	56	57
Slovinsko	23 701	25 922	28 556	30 232	32 101	33 563	34 710	36 503	37 664
Meziroční změna v %		9,4	10,2	5,9	6,2	4,6	3,4	5,2	3,2
Poměr k EU15	58	61	64	66	68	67	68	70	71

ZEMĚROK	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Průměr 95-10
Evropská unie (EU15)	54 851	56 490	58 682	60 857	60 493	57 955	60 593	
Meziroční změna v %	3,7	3,0	3,9	3,7	-0,6	-4,2	4,6	2,7
Česká republika	33 592	34 930	36 748	39 413	39 767	38 663	39 583	
Meziroční změna v %	6,6	4,0	5,2	7,2	0,9	-2,8	2,4	4,1
Poměr k EU15	61	62	63	65	66	67	65	
Estonsko	28 360	30 841	32 929	36 111	35 478	34 680	38 659	
Meziroční změna v %	9,6	8,7	6,8	9,7	-1,8	-2,2	11,5	8,1
Poměr k EU15	52	55	56	59	59	60	64	
Lotyšsko	22 588	24 413	25 896	28 365	28 384	28 045	30 259	
Meziroční změna v %	8,2	8,1	6,1	9,5	0,1	-1,2	7,9	6,5
Poměr k EU15	41	43	44	47	47	48	50	
Litva	26 336	27 759	29 834	32 559	33 803	30 331	34 693	
Meziroční změna v %	6,9	5,4	7,5	9,1	3,8	-10,3	14,4	6,9
Poměr k EU15	48	49	51	54	56	52	57	
Maďarsko	33 343	34 391	35 972	37 555	39 390	38 285	39 128	
Meziroční změna v %	6,7	3,1	4,6	4,4	4,9	-2,8	2,2	4,8
Poměr k EU15	61	61	61	62	65	66	65	
Polsko	30 387	31 269	32 222	34 167	34 109	34 428	36 739	
Meziroční změna v %	6,8	2,9	3,0	6,0	-0,2	0,9	6,7	5,6
Poměr k EU15	55	55	55	56	56	59	61	
Slovensko	32 328	34 895	37 904	42 075	43 738	42 727	45 576	
Meziroční změna v %	7,7	7,9	8,6	11,0	4,0	-2,3	6,7	6,5
Poměr k EU15	59	62	65	69	72	74	75	
Slovinsko	40 639	42 689	44 530	46 331	46 614	43 536	45 850	
Meziroční změna v %	7,9	5,0	4,3	4,0	0,6	-6,6	5,3	4,5
Poměr k EU15	74	76	76	76	77	75	76	

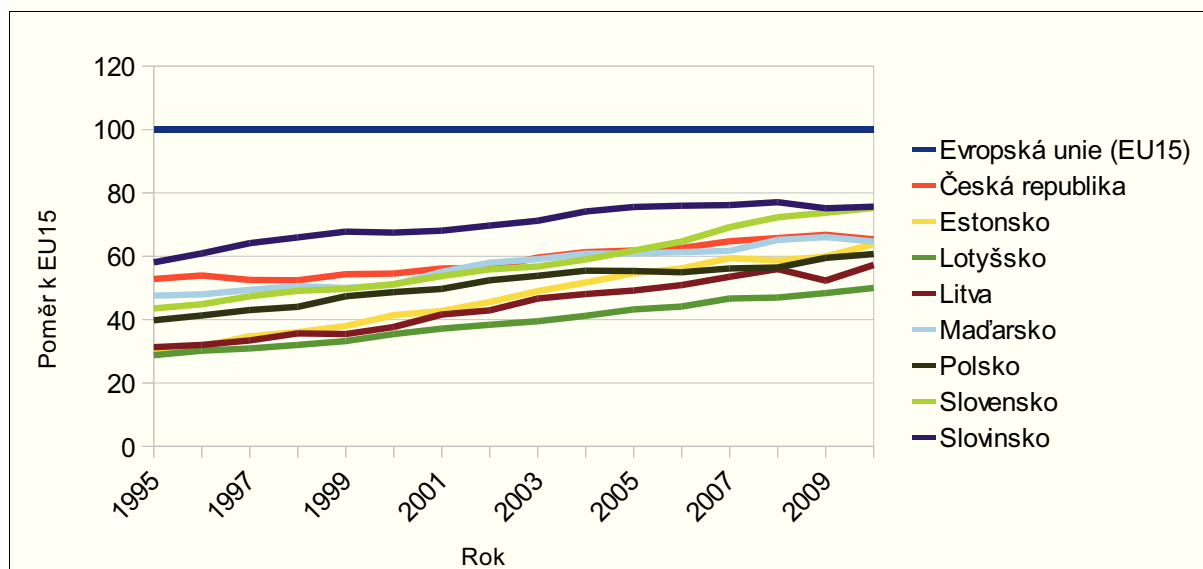
Pramen: Eurostat: GDP and main components: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=nama_gdp_c&lang=en, Population and employment: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=nama_aux_pem&lang=en, vlastní výpočet

Z tabulky 3.2 je patrné, že v roce 1995 dosahovaly nejvyšší úrovně produktivity práce Slovinsko (58 % EU15) a Česká republika (53 % EU15), žádná další země úroveň 50 % EU15 neosáhla. Tyto hodnoty korespondují s hodnotami ekonomické úrovně, kterých také nejlépe dosahovaly Slovinsko a Česká republika. Nejnižších hodnot produktivity práce vzhledem k úrovni EU15 naopak dosahovaly země Pobaltí (29-31 % EU15), což je také shodné pořadí jako u předchozího ukazatele.

V roce 2010 dosahovaly nejvyšších úrovní produktivity práce Slovinsko (75 % EU15), které si během celého období udržovalo prvenství, a Slovensko (74 % EU15), následované dvojicí zemí Česká republika – Maďarsko (shodně 66 % EU15). Nejnižších hodnot pak na konci sledovaného období dosahovaly pobaltské země Lotyšsko (49 % EU15) a Litva (52 % EU15). Estonsko se těmito svým dvěma sousedům vzdálilo o téměř 10 procentních bodů.

Vývoj poměrů produktivity práce sledovaných zemí k úrovni zemí EU15 v čase zachycuje následující graf.

Graf 3.2 HDP/prac. v PPS ve vybraných zemích v letech 1995 – 2010 (relace k EU15)

Pramen: Eurostat: GDP and main components: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=nama_gdp_c&lang=en, Population and employment: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=nama_aux_pem&lang=en, vlastní výpočet

Z grafu 3.2 lze vysledovat postupné sbližování úrovně produktivity práce hodnocených zemí a zemí EU15. Výjimku tvoří konec 20. století, který poznamenaly již zmíněné měnové krize, které se ve světě v tuto dobu objevily. Druhé klopýtnutí ve sbližování produktivity práce hodnocených zemí a zemí EU15 se objevilo krátce po vstupu těchto zemí do EU. Příčinu vidím v menší volnosti tvůrců hospodářské politiky v jednotlivých nových členských zemích a vyšší míru regulace ze strany Evropské unie. Již v roce 2006 však těmto zemím přineslo členství v EU výrazný užitek a sbližování úrovně produktivity práce v nově přistoupičích zemích a zemích EU15 nabralo vyšší tempa růstu. Na konci sledovaného období se však ekonomická krize projevila nejen poklesem absolutních hodnot produktivity práce, ale relativních hodnot k EU15 (Litva, Slovinsko).

Z hlediska průměrného růstu produktivity práce v letech 1995 – 2010 dosáhly nejvyšších hodnot Pobaltí (6,5 – 8,1 %) a Slovensko (6,5 %). Litvu však v roce 2009 postihl pokles o 10 %. Zemí, která podle mého názoru dosáhla nejvyšší rychlosti konvergence produktivity práce k zemím EU15, je Estonsko. Zemí s nejvyšší mírou konvergence k EU15 je Slovinsko.

3.3 Relativní cenová hladina

Jedním z významných faktorů reálné konvergence je konvergence cenová. Srovnání cenových hladin umožňuje srovnat nejen nákladovou stranu ekonomiky, ale také ekonomickou vyspělost a životní úroveň dané země.

Tabulka 3.3 Relativní cenová hladina ve vybraných zemích v letech 1995 – 2010 (relace k zemím EU15 a jejich meziroční změny)

ZEMĚ\ROK	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Evropská unie (EU15)	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Česká republika	35,7	38,5	39	42,5	41,8	43,5	46,1	51,6	49,2
Meziroční změna v %		7,8	1,3	9,0	-1,6	4,1	6,0	11,9	-4,7
Estonsko	35,6	40,6	44	47	48,4	49,6	52,7	53	53,7
Meziroční změna v %		14,0	8,4	6,8	3,0	2,5	6,3	0,6	1,3
Lotyšsko	31,2	34,3	38	39	41,9	48,5	49,1	47,7	45,1
Meziroční změna v %		9,9	10,8	2,6	7,4	15,8	1,2	-2,9	-5,5
Litva	25,5	30,6	37,6	38,9	39,7	44,7	45,1	45,6	44,4
Meziroční změna v %		20,0	22,9	3,5	2,1	12,6	0,9	1,1	-2,6
Maďarsko	42	41,9	44,3	43,2	43,6	45,2	47,7	52,5	53,1
Meziroční změna v %		-0,2	5,7	-2,5	0,9	3,7	5,5	10,1	1,1
Polsko	41,6	44	45	46,7	44,9	50	56	52,6	46,8
Meziroční změna v %		5,8	2,3	3,8	-3,9	11,4	12,0	-6,1	-11,0
Slovensko	37,6	38,1	39,6	39,5	37,3	40,5	40,1	41,3	45
Meziroční změna v %		1,3	3,9	-0,3	-5,6	8,6	-1,0	3,0	9,0
Slovinsko	69,1	67,1	67,3	68,9	68,6	67,2	68,7	69,2	70,4
Meziroční změna v %		-2,9	0,3	2,4	-0,4	-2,0	2,2	0,7	1,7

ZEMĚ\ROK	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Průměr 95-10
Evropská unie (EU15)	100	100	100	100	100	100	100	
Česká republika	50,2	54,4	57,7	58,7	67,1	64,2	67	
Meziroční změna v %	2,0	8,4	6,1	1,7	14,3	-4,3	4,4	4,3
Estonsko	54,4	56,8	60,6	64,9	67,3	65,3	64,6	
Meziroční změna v %	1,3	4,4	6,7	7,1	3,7	-3,0	-1,1	4,1
Lotyšsko	46,1	49,1	54,5	63,3	68,6	63,8	60,4	
Meziroční změna v %	2,2	6,5	11,0	16,1	8,4	-7,0	-5,3	4,5
Litva	45,6	48,7	51,3	54,5	60	58,4	55,8	
Meziroční změna v %	2,7	6,8	5,3	6,2	10,1	-2,7	-4,5	5,4
Maďarsko	56,2	58,7	56,6	61,1	62,6	57,4	59,6	
Meziroční změna v %	5,8	4,4	-3,6	8,0	2,5	-8,3	3,8	2,4
Polsko	46	52,6	55,1	57	64,5	54	57,7	
Meziroční změna v %	-1,7	14,3	4,8	3,4	13,2	-16,3	6,9	2,2
Slovensko	48,2	50	52,3	56,9	62,8	63,9	63,7	
Meziroční změna v %	7,1	3,7	4,6	8,8	10,4	1,8	-0,3	3,6
Slovinsko	68,5	69,2	70,8	73,6	77,1	79	78,4	
Meziroční změna v %	-2,7	1,0	2,3	4,0	4,8	2,5	-0,8	0,8

Pramen: Eurostat: Purchasing power parities, price level indices and real expenditures for ESA95 agg.: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=prc_ppp_ind&lang=en, vlastní úprava

Z tabulky 3.3 vyplývá, že na začátku sledovaného období vykazovalo výrazně nejvyšší relativní cenovou hladinu vzhledem k zemím Evropské unie z hodnocených zemí Slovinsko, a to 69,1 %. Tento stav měl hned několik příčin. Všechny však spolu souvisely. Slovinsko bylo součástí Jugoslávie, tedy nejotevřenější a nejliberálnější části bývalého Východního bloku. Slovinsko bylo ekonomickým motorem a politicky a ekonomicky nejliberálnějším státem této federace. Slovinsko také udržovalo v porovnání s ostatními východoevropskými zeměmi relativně silné vazby a kontakty se Západem. Ve Slovinsku také jako v první zemi Východního bloku začala politická a ekonomická transformace již na počátku 80. let za tolerance vládnoucí Komunistické strany, která zapříčinila stav, kdy inflace ve Slovinsku již ve druhé polovině 80. let dosahovala tříciferných hodnot. V důsledku tohoto byla relativní cenová hladina ve Slovinsku vzhledem k zemím EU15 v 90. letech na velmi vysoké úrovni vzhledem k ostatním hodnoceným zemím.

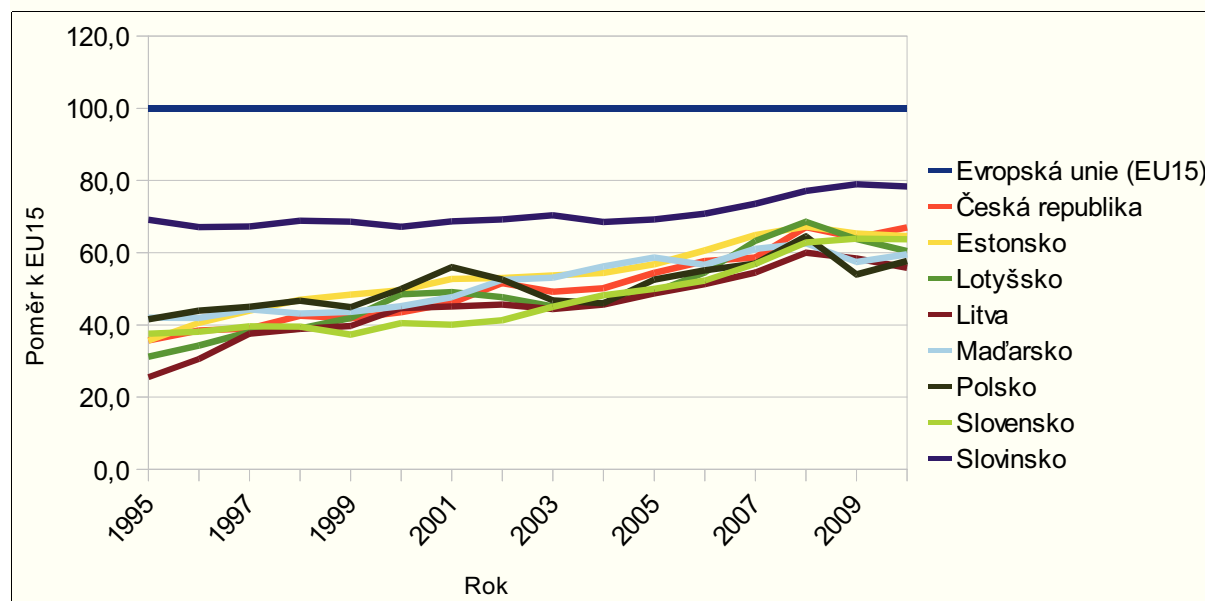
Naopak nejnižších hodnot relativní cenové hladiny dosahovala v tomto období Litva (25,5 % EU15). Ostatní země dosahovaly hodnot v rozmezí 31 – 42 % EU15. Více než 40 % EU15 dosáhly Maďarsko a Polsko, které měly povoleno omezené, ale přesto alespoň minimální soukromé podnikání. Naopak ve zbývajících zemích bylo soukromé podnikání naprosto nepřipustné, a proto se zde ceny i v polovině 90. let pohybovaly na velice nízké úrovni vzhledem k EU15.

Na konci sledovaného období (v roce 2010) dosahovalo stále nejvyšší relativní cenové hladiny vzhledem k zemím EU15 Slovinsko (78,4 %) následované ČR (67 %), Slovenskem (63,7 %) a Estonskem (64,6 % EU). Vzhledem k vysoké počáteční relativní cenové úrovni ve Slovinsku je toto očekávaný fakt, Estonsko, Slovensko a ČR pak těžily z vysoké míry otevřenosti zahraničního obchodu a zapojení do evropských struktur.

Nejnižší relativní cenové hladiny naopak dosahovaly v roce 2010 Litva, Maďarsko a Polsko (55,8 – 59,6 % EU15). Příčinu tohoto stavu spatřuji v relativně nižší otevřenosti těchto ekonomik vůči zahraničí na rozdíl od ostatních hodnocených zemí a také ve stále přetrvávající částečné cenové regulaci v primárním sektoru hospodářství – zemědělství.

Vývoj relativních cenových hladin sledovaných zemí vůči EU15 v čase zachycuje graf 3.3.

Graf 3.3 Relativní cenová hladina ve vybraných zemích v letech 1995 – 2010 (relace k zemím EU15)

Pramen: Eurostat: Purchasing power parities, price level indices and real expenditures for ESA95 aggregates: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=prc_ppp_ind&lang=en, vlastní úprava

Z předchozího grafu vyplývá, že úroveň relativní cenové hladiny vůči zemím EU15 se ve všech hodnocených zemích ve sledovaném období postupně zvyšovala až do roku 2008 a v souvislosti s ekonomickou krizí pak meziročně klesla. Příčinou tohoto poklesu je samozřejmě menší (nejen cenová) stabilita tranzitivních zemí vzhledem k ekonomicky rozvinutějším zemím Západní Evropy.

Průběh přibližování cenové úrovně hodnocených zemí a zemí EU15 považuji za stabilní a relativně hladký. Jediná výrazná nuance je viditelná v případě Polska na přelomu tisíciletí. Tento nejprve výrazný růst a poté následný pokles relativní cenové úrovně vzhledem k zemím EU15 má podle mého názoru příčinu v příliš optimistickém očekávání hospodářského vývoje země. Vyšší nárůst cen a mezd spíše než ekonomické úrovně v letech 1999 – 2001 pak znamenal pokles tohoto indikátoru v následujících letech a návrat k ekonomické realitě.

Z hlediska úrovně cenové konvergence považuji za nejúspěšnější z hodnocených zemí Slovinsko s nejvyšší mírou cenové konvergence během celého sledovaného období, z hlediska rychlosti konvergence pak považuji za nejúspěšnější Litvu, která dosáhla průměrné meziroční změny relativní cenové hladiny vzhledem k EU15 (5,4 %).

3.4 Náhrady zaměstnancům

Dalším ukazatelem reálné konvergence je mzdová úroveň, resp. úroveň náhrad zaměstnancům. Tento ukazatel vypovídá o životní úrovni v dané zemi a nákladech zaměstnavatelů, přičemž zohledňuje nejen mzdy, ale i pojištění, zaměstnanecké bonusy, příspěvky do sociálních fondů a platby v naturáliích.

Náhrady zaměstnanců blíže popisuje tabulka 3.4, kde jsou údaje přepočteny z domácí měny na americký Dolar prostřednictvím parity kupní síly. Hodnoty jsou vyjádřeny na jednoho zaměstnance. Za rok 2010 pro všechny země a rok 2009 pro Lotyšsko a Litvu nebyla data k dispozici.

Tabulka 3.4 Náhrady zaměstnancům (ročně) v USD/PPP ve vybraných zemích v letech 1995 – 2009 (absolutní hodnoty, meziroční tempa růstu a relace k zemím EU15)

ZEMĚ/ROK	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Evropská unie (EU15)	27 526	28 348	29 232	29 764	30 682	32 111	33 248	34 223
Meziroční změna v %		3,0	3,1	1,8	3,1	4,7	3,5	2,9
Česká republika	11 370	12 571	12 817	12 894	13 915	14 695	16 081	16 779
Meziroční změna v %		10,6	2,0	0,6	7,9	5,6	9,4	4,3
Poměr k EU15	41	44	44	43	45	46	48	49
Estonsko	7 093	7 445	8 432	8 929	9 247	10 454	10 846	11 913
Meziroční změna v %		5,0	13,3	5,9	3,6	13,1	3,7	9,8
Poměr k EU15	26	26	29	30	30	33	33	35
Lotyšsko	6 026	6 772	7 208	7 393	7 888	8 316	8 634	8 993
Meziroční změna v %		12,4	6,4	2,6	6,7	5,4	3,8	4,2
Poměr k EU15	22	24	25	25	26	26	26	26
Litva	5 943	6 849	7 892	8 702	9 110	9 227	10 008	10 888
Meziroční změna v %		15,2	15,2	10,3	4,7	1,3	8,5	8,8
Poměr k EU15	22	24	27	29	30	29	30	32
Maďarsko	12 686	12 800	13 599	13 818	13 560	14 934	15 827	17 576
Meziroční změna v %		0,9	6,2	1,6	-1,9	10,1	6,0	11,1
Poměr k EU15	46	45	47	46	44	47	48	51
Polsko	10 193	11 162	12 094	12 844	13 637	14 366	14 867	15 371
Meziroční změna v %		9,5	8,3	6,2	6,2	5,3	3,5	3,4
Poměr k EU15	37	39	41	43	44	45	45	45
Slovensko	8 818	9 719	11 078	11 599	11 447	12 190	13 090	14 040
Meziroční změna v %		10,2	14,0	4,7	-1,3	6,5	7,4	7,3
Poměr k EU15	32	34	38	39	37	38	39	41
Slovinsko	18 413	19 340	20 542	21 134	21 895	22 974	24 236	25 303
Meziroční změna v %		5,0	6,2	2,9	3,6	4,9	5,5	4,4
Poměr k EU15	67	68	70	71	71	72	73	74

ZEMĚ/ROK	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Průměr 95-09
Evropská unie (EU15)	34 872	36 034	36 929	38 330	39 511	41 086	41 737	
Meziroční změna v %	1,9	3,3	2,5	3,8	3,1	4,0	1,6	3,0
Česká republika	18 734	19 582	20 919	22 293	23 810	25 207	25 272	
Meziroční změna v %	11,7	4,5	6,8	6,6	6,8	5,9	0,3	5,9
Poměr k EU15	54	54	57	58	60	61	61	
Estonsko	13 220	14 688	15 832	19 535	20 057	21 581	21 744	
Meziroční změna v %	11,0	11,1	7,8	23,4	2,7	7,6	0,8	8,3
Poměr k EU15	38	41	43	51	51	53	52	
Lotyšsko	9 643	10 350	12 166	14 254	17 461	19 305	19 652	
Meziroční změna v %	7,2	7,3	17,5	17,2	22,5	10,6	1,8	8,8
Poměr k EU15	28	29	33	37	44	47	47	
Litva	12 473	13 603	14 771	16 666	18 647	20 555	20 925	
Meziroční změna v %	14,6	9,1	8,6	12,8	11,9	10,2	1,8	9,4
Poměr k EU15	36	38	40	43	47	50	50	
Maďarsko	18 489	19 539	20 727	21 627	22 083	23 515	22 876	
Meziroční změna v %	5,2	5,7	6,1	4,3	2,1	6,5	-2,7	4,3
Poměr k EU15	53	54	56	56	56	57	55	
Polsko	15 605	15 887	15 816	16 421	17 965	19 491	19 964	
Meziroční změna v %	1,5	1,8	-0,4	3,8	9,4	8,5	2,4	4,9
Poměr k EU15	45	44	43	43	45	47	48	
Slovensko	13 987	14 605	16 423	17 671	19 401	20 872	22 377	
Meziroční změna v %	-0,4	4,4	12,4	7,6	9,8	7,6	7,2	6,9
Poměr k EU15	40	41	44	46	49	51	54	
Slovinsko	26 098	27 951	29 195	34 930	31 870	33 804	34 852	
Meziroční změna v %	3,1	7,1	4,5	19,6	-8,8	6,1	3,1	4,7
Poměr k EU15	75	78	79	91	81	82	84	

Pramen: OECD: Unit Labour Costs – Annual Indicators: <http://stats.oecd.org/Index.aspx>, vlastní úprava

Data pro Lotyšsko a Litvu jsou doplněna na základě průměrného růstu náhrad zaměstnancům za ostatní sledované země mezi lety 2008 a 2009.

Z tabulky 3.4 vyplývá, že výše náhrad zaměstnancům vzhledem k úrovni zemí EU15 byla v roce 1995 výrazně nejvyšší ve Slovinsku, konkrétně 66,9 % EU15. Tento údaj koresponduje s předchozími indikátory ekonomické úrovně, produktivity práce i relativní cenové hladiny a opět naznačuje, že Slovinsko z hodnocených zemí spolehlivě nejvíce konverguje k EU15.

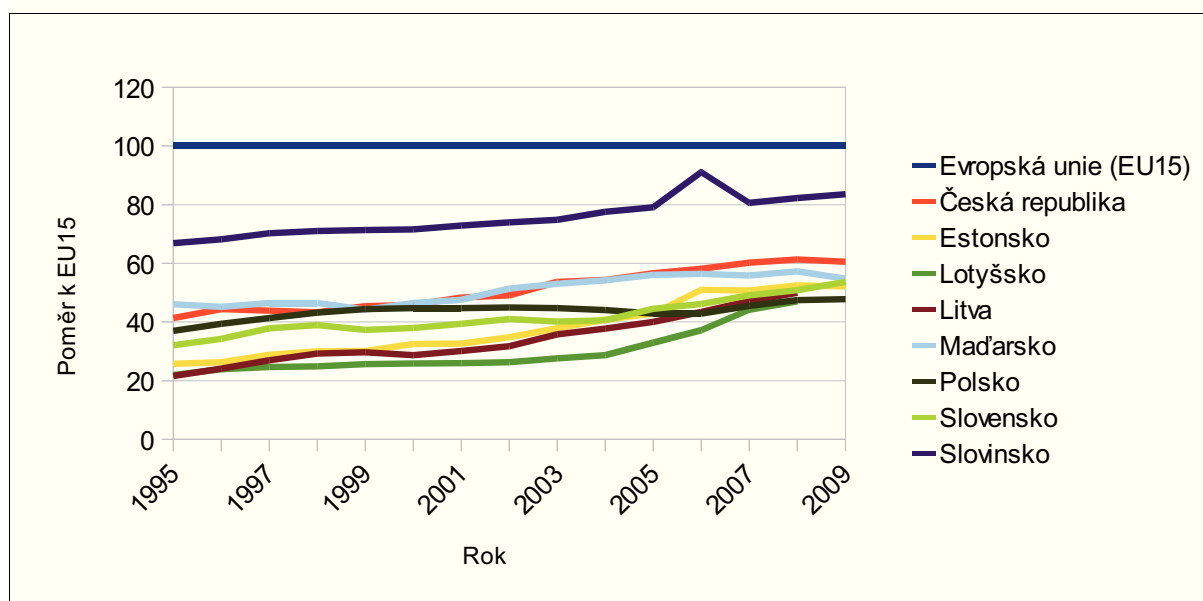
Čtyřicetiprocentní hladinu úrovně EU15 pak překročily pouze Maďarsko (46,1 %) a Česká republika (41,3 %). Maďarsko dosahovalo vyšší úrovně náhrad zaměstnanců z důvodu zaměření ekonomiky na terciární sektor již před rokem 1989.). Česká republika pak z důvodu velmi vysokého podílu sektoru průmyslu a nízkého podílu sektoru zemědělství vzhledem k ostatním hodnoceným zemím.

Na druhé straně žebříčku byly v roce 1995 země Pobaltí, zejména Lotyšsko (21,9 % EU15) a Litva (21,6 % EU15). Jak jsem již uvedl v předchozích subkapitolách, tyto země měly již historicky vysoký podíl zemědělství na ekonomice a pro Sovětský svaz jako celek nepředstavovaly důležité součásti jak z hlediska nerostných nalezišť, tak také z hlediska průmyslových center.

V roce 2009 dosahovalo nevyšší úrovně náhrad zaměstnancům Slovinsko (84 % EU15), bylo tedy opět jasným hegemonem regionu. Hranici 60 % úrovně EU 15 překonala pak už jen Česká republika (61 %). Nejnižší úroveň sledovaného indikátoru vykazovalo v roce 2009 Polsko (48 % EU15). I přes absenci dat pro Lotyšsko a Litvu za rok 2009 ale předpokládám, že právě tyto dvě země dosahovaly zjevně nejnižších úrovní náhrad zaměstnancům vzhledem k EU15. Vycházím z nízkých hodnot pro rok 2008 a předpokladu výrazného projevu světové hospodářské krize právě v těchto malých, relativně zranitelných ekonomikách.

Nejvyššího rozdílu mezi počáteční (rok 1995) a konečnou (rok 2009) hodnotou poměru náhrad zaměstnancům vůči zemím EU15 dosáhlo Estonsko (26,3 procentního bodu). Naopak nejnižšího rozdílu dosáhly Maďarsko (8,7 p. b.) a Polsko (10,8 p. b.). Vývoj relací náhrad zaměstnancům sledovaných zemí vůči EU15 v čase zachycuje graf 3.4.

Graf 3.4 Náhrady zaměstnancům (ročně) v USD/PPP ve vybraných zemích v letech 1995 – 2009 (relace k zemím EU15)

Pramen: OECD: Unit Labour Costs – Annual Indicators: <http://stats.oecd.org/Index.aspx>, vlastní úprava

Z grafu 3.4 je zřejmé, že všechny hodnocené země během sledovaného období přibližovaly úroveň náhrad zaměstnancům k průměru zemí EU15. Existují zde však 2 období, po které toto tvrzení neplatí. Prvním z nich je přelom století, kdy, jak jsem již v předchozích podkapitolách uvedl, probíhaly celým světem měnové spekulace a následné krize, které zasáhly zejména tranzitivní ekonomiky. Tím druhým obdobím jsou pak roky 2008 s zejména 2009, kdy se projevila celosvětová ekonomická krize a rychlost růstu úrovně náhrad zaměstnanců sledovaných zemí zpomalil z průměrných 7,9 % na pouhých 1,8 % a poměr tohoto ukazatele k zemím EU15 ve většině hodnocených zemí poklesl.

Z hlediska průměrného růstu náhrad zaměstnancům jsou na tom nejlépe země Pobaltí (8,3 – 9,4 %), avšak vzhledem k absenci dat z roku 2009 pro Lotyšsko a Litvu nelze tato čísla vnímat objektivně. Naopak nejnižšího průměrného růstu sledovaného indikátoru dosahovalo v letech 1995 – 2009 Maďarsko (4,3 %).

Pokud tedy mohu hodnotit konvergenci úrovně náhrad zaměstnanců k zemím EU15 během let 1995 - 2009, pak nejvyšší úrovně konvergence tohoto indikátoru dosáhlo (po celou sledovanou dobu výrazně nejlépe hodnocené) Slovinsko (84 % EU15), naopak nejnižší úrovně konvergence dosáhlo v roce 2009 Polsko (48 % EU15). Nicméně předpokládám, že po zveřejnění údajů pro Lotyšsko a Litvu bude nejnižší úrovně konvergence dosahovat Litva (podle mého výpočtu 47 % EU15).

3.5 Shrnutí kapitoly

Tato kapitola byla věnována faktorům reálné konvergence a jejich srovnáním pro mnou vybrané země bývalého Východního bloku na základě relace k zemím EU15. Sledována byla ekonomická úroveň, produktivita práce, relativní cenová hladina a náhrady zaměstnancům.

Z pohledu ekonomické úrovně bylo již na počátku sledovaného období na nejvyšší úrovni Slovinsko následované Českou republikou. Do roku 2010 se pořadí na nejvyšších příčkách nezměnilo a nejvyšší konvergence ekonomické úrovně opět dosáhlo Slovinsko. Z hlediska rychlosti přibližování ekonomické úrovně k EU15 pak nejlépe hodnotím Slovensko. To sice nedosahovalo nejvyššího tempa růstu daného indikátoru, ale je výrazně ekonomicky stabilnější než země Pobaltí, které vykazovaly rychlejší růst.

Co se týče produktivity práce, tak na počátku období vykazovaly nejvyšší hodnoty Slovinsko a Česká republika. Na konci sledovaného období si Slovinsko stále udržovalo svou pozici, Českou republiku však předstihlo Slovensko, které také vykazovalo nejvyšší stabilní rychlost konvergence produktivity práce k EU15.

Relativní cenová hladina vůči zemím EU15 byla v roce 1995 ve sledovaných zemích výrazně nejvyšší ve Slovinsku, kde činila více než 70 % úrovně EU15, přičemž ostatní země nedosahovaly ani 50 % EU15. Během sledovaného období se Slovinsko udrželo na první příčce s nejvyšší cenovou konvergencí k zemím EU15. Všechny ostatní země s výjimkou Polska a Maďarska však dosáhly výrazné rychlosti cenové konvergence, kdy změna hodnoty mezi roky 1995-2010 činila až 34 p. b..

Také úroveň náhrad zaměstnancům byla vůči EU15 během celého období nejvyšší ve Slovinsku. Následovala jej Česká republika a Slovensko, které překonalo Polsko i Maďarsko.

Země, která podle mého názoru dosáhla nejvyšší úrovně reálné konvergence k zemím EU15, je Slovinsko. Slovinsko vykazovalo nejvyšší hodnoty všech sledovaných indikátorů. Následují jej Slovensko a Česká republika. Česká republika měla sice vhodnější počáteční podmínky, ale Slovensko je po liberálních reformách provedených na počátku 21. století dynamičtější ekonomikou (tato dynamika je zřejmá zejména z kapitoly 4.1) a podle mého názoru Českou republiku z pohledu konvergence k zemím EU15 během několika let předstihne.

4. Ukazatele nominální konvergence

Tato kapitola diplomové práce je věnována ukazatelům nominální konvergence, jejich úrovni a vývoji u sledovaných zemí a vysvětlení příčin. Všechny tyto faktory jsou prezentovány ve vztahu k údajům za země EU15, prezentovaným Eurostatem, jako k referenční hodnotě.

4.1 Míra inflace měřená prostřednictvím HICP

Cenová stabilita je důležitým indikátorem vyspělosti a stability ekonomiky, kdy důvěra v hodnotu domácí měny a její kupní sílu znamená stabilitu cen v ekonomice, která umožňuje příliv investic vyplývajících z této důvěry. Naopak velmi vysoká nebo nestabilní inflace snižuje důvěru v ekonomiky země a tím pádem také snižuje pravděpodobnost vzniku nových investičních příležitostí. Následující tabulka popisuje vývoj HICP v letech 1997 – 2010 ve sledovaných zemích. Data za roky 1995 a 1996 nebyla v databázi Eurostatu dostupná.

Tabulka 4.1 Meziroční změna HICP ve vybraných zemích v letech 1997 – 2010

ZEMĚ\ROK	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Evropská unie (EU15)	1,7	1,3	1,2	1,9	2,2	2,1	2,0	2,0
Česká republika	8,0	9,7	1,8	3,9	4,5	1,4	-0,1	2,6
Estonsko	9,3	8,8	3,1	3,9	5,6	3,6	1,4	3,0
Lotyšsko	8,1	4,3	2,1	2,6	2,5	2,0	2,9	6,2
Litva	10,3	5,4	1,5	1,1	1,6	0,3	-1,1	1,2
Maďarsko	18,5	14,2	10,0	10,0	9,1	5,2	4,7	6,8
Polsko	15,0	11,8	7,2	10,1	5,3	1,9	0,7	3,6
Slovensko	6,0	6,7	10,4	12,2	7,2	3,5	8,4	7,5
Slovinsko	8,3	7,9	6,1	8,9	8,6	7,5	5,7	3,7

ZEMĚ\ROK	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Průměr 97-10
Evropská unie (EU15)	2,1	2,2	2,3	3,5	0,9	2,0	2,0
Česká republika	1,6	2,1	3,0	6,3	0,6	1,2	3,3
Estonsko	4,1	4,4	6,7	10,6	0,2	2,7	4,8
Lotyšsko	6,9	6,6	10,1	15,3	3,3	-1,2	5,0
Litva	2,7	3,8	5,8	11,1	4,2	1,2	3,4
Maďarsko	3,5	4,0	7,9	6,0	4,0	4,7	7,7
Polsko	2,2	1,3	2,6	4,2	4,0	2,7	5,1
Slovensko	2,8	4,3	1,9	3,9	0,9	0,7	5,4
Slovinsko	2,5	2,5	3,8	5,5	0,9	2,1	5,3

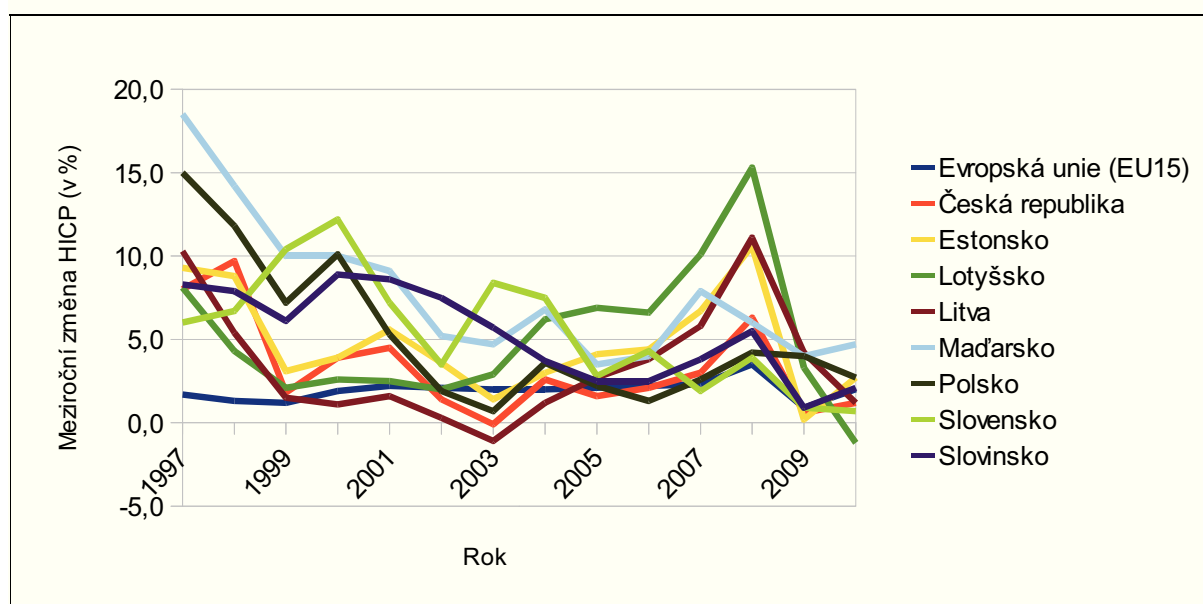
Pramen: Eurostat: HICP – annual data: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=prc_hicp_a&lang=en, vlastní úprava

Z tabulky 4.1 je zřejmé, že všechny hodnocené země dosahovaly na počátku sledovaného období (rok 1997) výrazně vyšší hodnoty indexu HICP než skupina zemí EU15. Nejvyšší hodnoty vykazovaly Maďarsko (18,5 %) a Polsko (15 %).

Příčinou takto vysokých hodnot cenového indexu je samozřejmě transformace, která ve sledovaných zemích probíhala, a také přiblížení se k západní Evropě a s ním související růst cenových hladin. Nejnižší hodnotu indexu HICP vykazalo v roce 1997 Slovensko (6 %), kde příčinou relativně nižší hodnoty tohoto indexu k ostatní hodnoceným zemím je podle mého názoru populistická politika vlády V. Mečiara, kdy ze zjištěných důvodů neproběhla dostatečně rychlá liberalizace ekonomiky, zejména deregulace cen.

Na konci sledovaného období (rok 2010) dosahovalo nejvyšší hodnoty indexu HICP Maďarsko (4,7 %). Příčinu vidím v dlouhodobých problémech maďarské ekonomiky a s tím související nedůvěry nejen podniků, ale také občanů v hospodářství a maďarský Forint a jeho nahrazování, což vede ke ztrátě hodnoty maďarské měny a k růstu inflace. Naopak Lotyšsko dosáhlo deflace ve výši 1,2 %. Příčinou je podle mého názoru velmi vysoká inflace v předchozích letech, která neodpovídala reálné ekonomické situaci. V roce 2010 pak ceny klesly na odpovídající úroveň. Vývoj indexu HICP v čase zachycuje následující graf.

Graf 4.1 Meziroční změna HICP ve vybraných zemích v letech 1997 – 2010

Pramen: Eurostat: HICP – annual data: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=prc_hicp_aind&lang=en, vlastní úprava

Z grafu 4.1 vyplývá, že na počátku sledovaného období je meziroční inflace měřená HICP velmi vysoká, ale postupně klesá ve všech hodnocených zemích. Příčinou vysokých hodnot inflace byla ekonomická transformace, která proběhla ve všech hodnocených zemích a znamenala výrazné zvýšení všech cen, které byly dlouhodobě udržovány na uměle nízkých hodnotách.

Tento pokles meziroční změny HICP pokračoval až do let 2002 – 2004, kdy se ceny v ekonomikách relativně vyrovnaly reálné ekonomické situaci a nevznikal na ně tak výrazný tlak jako v předchozích letech. Z pohledu Slovenska jsou zde vidět 2 období, kdy HICP výrazně zrychlil svůj růst. Jsou to roky 1998 – 2000 a 2003 – 2004. V těchto obdobích přijala slovenská vláda opatření (v prvním období liberalizace ekonomiky a ve druhém daňová, penzijní a zdravotní reforma), která zapříčinila růst cenového indexu.

Od roku 2005 je z grafu patrné zrychlování meziroční změny HICP, což je důsledkem výrazného ekonomického růstu všech hodnocených ekonomik v tomto období. Tento růst vyvrcholil v roce 2008, kdy meziroční změna HICP činila v Pobaltí dokonce více než 10 %. Výrazná inflace signalizovala přehřívání ekonomik a předznamenávala hospodářský pokles. Ten přišel v roce 2009 a přinesl s sebou také výrazný pokles meziroční změny HICP, který pokračoval i v roce 2010.

Z hlediska průměrné meziroční změny indexu HICP v období let 1997 – 2010 vykázala nejvyšší hodnotu ekonomik Maďarska (7,7 %). Příčinu vidím v již zmíněné dlouhotrvající ekonomické transformaci a neschopnosti vlád přijímat zásadní opatření a důsledně provádět hospodářskou politiku. Naopak nejnižších průměrných hodnot HICP dosahovaly Česká republika (3,3 %) a Litva (3,4 %).

Tyto země byly také podle mého názoru nejúspěšnější z celkového pohledu konvergence inflace měřené prostřednictvím HICP k zemím EU15. Nejenže dosáhly nejnižších průměrných hodnot meziroční změny HICP, ale také se vyhnuly výrazným fluktuacím těchto hodnot.

4.2 Saldo veřejných rozpočtů

Udržitelnost veřejných rozpočtů je v současné době velmi významným prvkem při dosahování stabilního a dlouhodobého hospodářského růstu. Také jedním z maastrichtských kritérií pro vstup do eurozóny je hranice 3 % salda státního rozpočtu v poměru k HDP. Tato subkapitola popisuje vývoj salda veřejných rozpočtů ve sledovaných zemích v letech 1995-2010 a jeho konvergenci k zemím EU15.

Tabulka 4.2 Saldo veřejných rozpočtů v poměru k HDP ve vybraných zemích v letech 1995 – 2010

ZEMĚ\ROK	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Evropská unie (EU15)	-5,1	-4,2	-2,6	-1,8	-0,8	0,8	-1,3	-2,4	-3,0
Česká republika	-13,4	-3,3	-3,8	-5,0	-3,7	-3,7	-5,6	-6,8	-6,6
Estonsko	1,1	-0,3	2,2	-0,7	-3,5	-0,2	-0,1	0,3	1,7
Lotyšsko	-1,6	-0,4	1,5	0,0	-3,9	-2,8	-1,9	-2,3	-1,6
Litva	-1,5	-3,2	-11,7	-3,0	-2,8	-3,2	-3,6	-1,9	-1,3
Maďarsko	-8,7	-4,4	-5,9	-7,8	-5,4	-3,0	-4,0	-8,9	-7,2
Polsko	-4,4	-4,9	-4,6	-4,3	-2,3	-3,0	-5,3	-5,0	-6,2
Slovensko	-3,4	-9,9	-6,3	-5,3	-7,4	-12,3	-6,5	-8,2	-2,8
Slovinsko	-8,4	-1,1	-2,4	-2,4	-3,0	-3,7	-4,0	-2,5	-2,7

ZEMĚ\ROK	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Průměr 95-10
Evropská unie (EU15)	-2,8	-2,4	-1,4	-0,8	-2,2	-6,8	-6,3	-2,7
Česká republika	-3,0	-3,6	-2,6	-0,7	-2,7	-5,9	-4,7	-4,7
Estonsko	1,6	1,6	2,4	2,5	-2,8	-1,7	0,1	0,3
Lotyšsko	-1,0	-0,4	-0,5	-0,3	-4,2	-9,7	-7,7	-2,3
Litva	-1,5	-0,5	-0,4	-1,0	-3,3	-9,5	-7,1	-3,5
Maďarsko	-6,4	-7,9	-9,3	-5,0	-3,7	-4,5	-4,2	-6,0
Polsko	-5,4	-4,1	-3,6	-1,9	-3,7	-7,3	-7,9	-4,6
Slovensko	-2,4	-2,8	-3,2	-1,8	-2,1	-8,0	-7,9	-5,6
Slovinsko	-2,3	-1,5	-1,4	-0,1	-1,8	-6,0	-5,6	-3,1

Pramen: Eurostat:: Government deficit/surplus, debt and associated data :

http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=gov_dd_edpt1&lang=en , vlastní úprava

Z tabulky 4.2 vyplývá, že v roce 1995 dosáhla výrazně nejvyššího deficitu veřejných rozpočtů Česká republika (13,4 % HDP) následovaná Maďarskem (8,7 % HDP) a Slovinskem (8,4 % HDP). Na výši deficitu veřejných rozpočtů v České republice měly vliv zejména rozpočty místních samospráv, které velkou část svých výdajů financovaly prostřednictvím úvěrů. Naopak státní rozpočet byl relativně vyrovnaný.

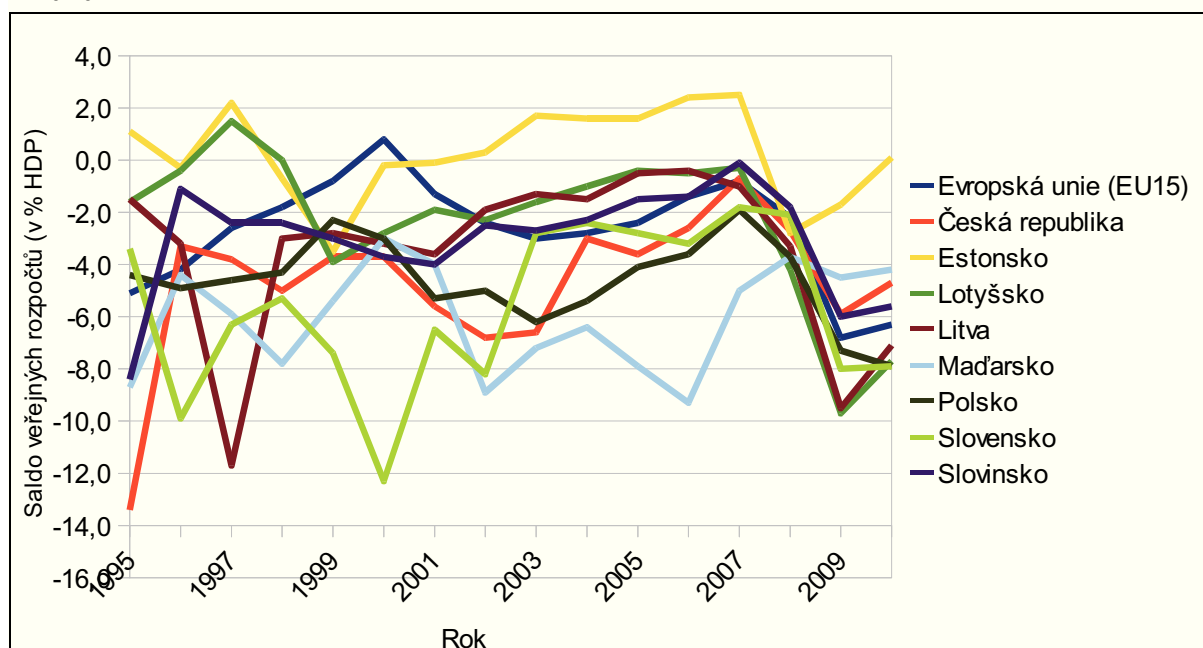

Na rozdíl od středoevropských zemí dosahovaly země Pobaltí v roce 1995 výrazně nižších deficitů veřejných financí (Lotyšsko -1,6 % HDP, Litva -1,5 % HDP), Estonsko dokonce vykázalo přebytek veřejných rozpočtů (1,1 % HDP). Tato čísla odpovídají přístupu vlád zmíněných zemí k hospodářské politice, který se řídí liberálním pojetím blízkým např. ekonomice USA.

V roce 2010 dosáhly naopak výrazně nejvyšších deficitů veřejných financí ekonomiky Slovenska, Polska (obě -7,9 % HDP), Lotyšska (-7,7 % HDP) a Litvy (-7,1 % HDP). Společným jmenovatelem těchto hodnot je již několikrát zmiňovaná celosvětová ekonomická krize, která výrazně dopadla na všechny evropské země. Nejvíce postiženými byly zejména Lotyšsko a Litva, které v předkrizových letech dosahovaly zanedbatelných deficitů veřejných rozpočtů.

Nejzodpovědnější rozpočtovou politiku opět provádělo Estonsko, které se po letech 2008 a 2009 přehouplo z deficitu opět do přebytku (0,1 % HDP). Toto je výrazný protiklad k zemím EU15, které zejména kvůli problémům Řecka, Itálie a Španělska dosáhly v roce 2010 veřejného deficitu ve výši 6,3 % HDP. Vývoj tohoto ukazatele v čase popisuje graf 4.2.

Graf 4.2 Saldo veřejných rozpočtů v poměru k HDP ve vybraných zemích v letech 1995 – 2010

Pramen: Eurostat:: Government deficit/surplus, debt and associated data : http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=gov_dd_edpt1&lang=en , vlastní úprava

Z grafu 4.2 je zřejmé, že v průběhu celého sledovaného období dosahovalo výrazně nejnižších deficitů veřejných rozpočtů Estonsko, které dokonce dosahovalo lepších výsledků než země EU15. Naopak dlouhodobě nejvyšších deficitů veřejných financí dosahovalo Maďarsko, které se dlouhodobě potýká s příliš zdlouhavou privatizací, která má vliv právě na veřejné rozpočty zejména v souvislosti se zbytečnými náklady veřejného sektoru na chod neefektivních ekonomických subjektů ve veřejném vlastnictví.

U všech sledovaných zemí je zřejmá výrazná fluktuace sald veřejných rozpočtů v období do přelomu tisíciletí. Toto je podle mého názoru způsobeno zejména transformací, která v těchto zemích probíhala a s ní souvisejícími náklady. Typickým příkladem je Slovensko, které v prvních potransformačních letech příliš výrazné hospodářskopolitické změny neprovedlo. Důsledkem tohoto byl výrazný deficit v roce 2000, kdy byla nová pravicová vláda nucena učinit množství tvrdých kroků ke stabilizaci ekonomiky.

Po roce 2003 je v grafu viditelné postupné snižování poměrů deficitů veřejných rozpočtů všech zemí k HDP (včetně EU15), což bylo důsledkem velmi dynamického ekonomického růstu napříč Evropou. Výjimku tvoří již zmíněné Maďarsko, které i v tomto období dosahovalo veřejného deficitu kolem -8 % HDP.

Po letech výrazného hospodářského růstu a konsolidace veřejných rozpočtů nastal drastický ekonomický šok v podobě celosvětové krize, která znamenala hospodářský propad a s ním spojené náklady veřejného sektoru. Toto postihlo nejen diplomovou práci sledované země bývalého východního bloku, ale také země EU15 (zejména Řecko, Itálii, Španělsko, Portugalsko a Irsko). Jedinou ze sledovaných zemí, která nedovolila výrazný propad salda veřejných rozpočtů, bylo Estonsko. Estonsko i v letech krize dokázalo veřejný deficit udržet pod 3 % a v roce 2010 dokonce skončilo v přebytku.

Z pohledu průměrného salda veřejných rozpočtů za celé sledované období dosáhlo nejlepšího výsledku právě Estonsko, které jako jediné dosáhlo kladné hodnoty (0,3 % HDP) a překonalo tak i země EU15 (-2,7 % HDP). Naopak nejvyšších deficitů dosahovalo Maďarsko (-6 % HDP) a Slovensko (-5,6 % HDP). Z pohledu konvergence sald veřejných rozpočtů proto považuji za nejúspěšnější Estonsko.

4.3 Veřejné zadlužení

Ukazatel veřejného zadlužení doplňuje ukazatel vyrovnanosti veřejných rozpočtů. Důležitá je také dlouhodobá situace, ve které se veřejné rozpočty nacházejí. Veřejné zadlužení je významným ukazatelem úspěšnosti fiskální politiky veřejného sektoru. Pokud vláda účinně hospodáří se státním rozpočtem, je to známka stability ekonomiky, která podporuje důvěru soukromého sektoru. Naopak nezadržitelný nárůst veřejného zadlužení vede nejen k dalším nákladům veřejného sektoru, ale také k nespokojenosti obyvatel a nedůvěře investorů.

Žádná z vyspělých zemí světa nemá nulový veřejný dluh, důležité však je udržení jeho optimální úrovně a předejití negativních důsledků plynoucích z neudržitelně vysokého zadlužení. Vývoj veřejného zadlužení v hodnocených zemích v letech 1995 – 2010 popisuje následující tabulka. Data za roky 1995 až 2000 pro Slovinsko nejsou dostupná.

Tabulka 4.3 Hrubý konsolidovaný veřejný dluh v poměru k HDP v letech 1995 – 2010 ve vybraných zemích

ZEMĚ\ROK	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Evropská unie (EU15)	69,7	71,6	69,8	68,0	67,1	63,2	62,3	61,6	63,1
Česká republika	14,6	12,5	13,1	15,0	16,4	18,5	24,9	28,2	29,8
Estonsko	8,2	7,6	7,0	6,0	6,5	5,1	4,8	5,7	5,6
Lotyšsko	15,1	13,9	11,1	9,6	12,5	12,3	14,0	13,5	14,6
Litva	11,5	13,8	15,4	16,5	22,7	23,7	23,1	22,3	21,1
Maďarsko	85,4	71,4	62,0	59,9	59,8	54,9	52,0	55,6	58,3
Polsko	49,0	43,4	42,9	38,9	39,6	36,8	37,6	42,2	47,1
Slovensko	22,1	31,1	33,8	34,5	47,9	50,3	48,9	43,4	42,4
Slovinsko	X	X	X	X	X	X	26,7	27,9	27,3

ZEMĚ\ROK	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Průměr 95-10
Evropská unie (EU15)	63,4	64,3	63,1	60,4	63,6	76,1	81,8	66,8
Česká republika	30,1	29,7	29,4	29,0	30,0	35,3	38,5	24,7
Estonsko	5,0	4,6	4,4	3,7	4,6	7,2	6,6	5,8
Lotyšsko	14,9	12,4	10,7	9,0	19,7	36,7	44,7	16,5
Litva	19,4	18,4	18,0	16,9	15,6	29,5	38,2	20,4
Maďarsko	59,1	61,8	65,7	66,1	72,3	78,4	80,2	65,2
Polsko	45,7	47,1	47,7	45,0	47,1	50,9	55,0	44,8
Slovensko	41,5	34,2	30,5	29,6	27,8	35,4	41,0	37,2
Slovinsko	27,4	26,7	26,4	23,1	21,9	35,2	38,0	28,1

Pramen: Eurostat:: Government deficit/surplus, debt and associated data :

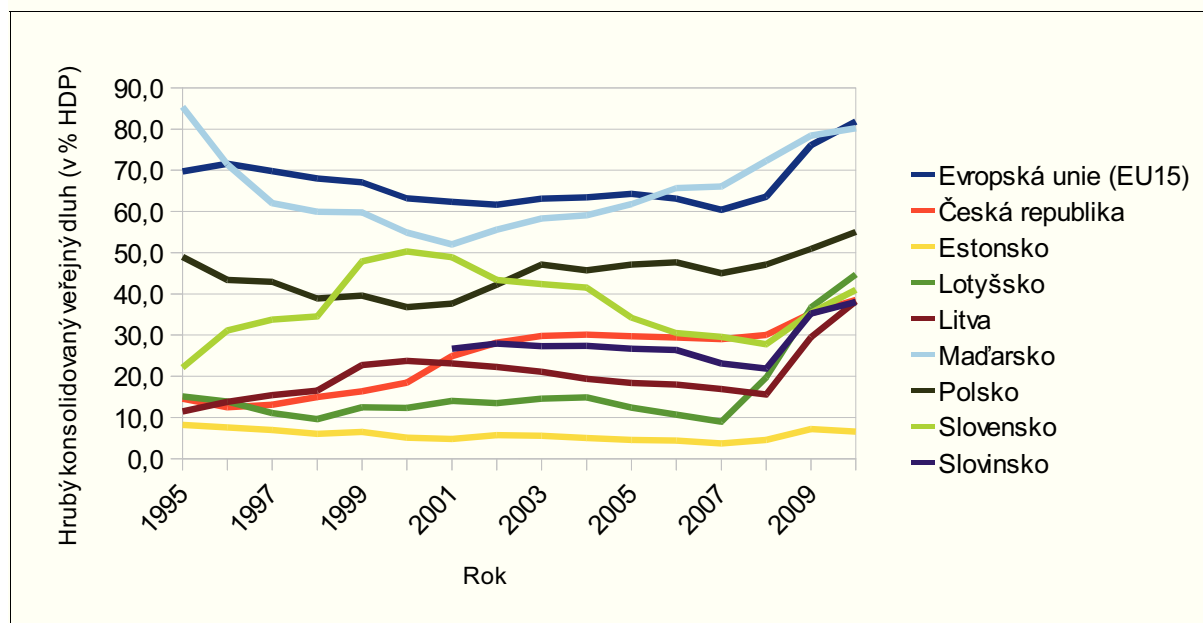
http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=gov_dd_edpt1&lang=en , vlastní úprava

Poznámka: X: nedostupné údaje

Na počátku sledovaného období (rok 1995) vykazovalo výrazně nejvyšší úroveň veřejného zadlužení k HDP Maďarsko (85,4 %), které dokonce překonalo veřejné zadlužení zemí EU15 (69,7 %), následované Polskem (49 %). Příčinou Maďarského zadlužení je paradoxně relativně velká otevřenost ekonomiky od 70. let 20. století vůči západním ekonomikám vzhledem k ostatním zemím Východního bloku. Maďarsko proto spolu s Polskem financovalo fiskální nerovnováhu půjčkami ze zahraničí. Veřejným rozpočtům přitížilo také otevření hranic se západem, kdy socialistické zboží nebylo konkurenceschopné. Ostatní hodnocené země dosahovaly úrovně veřejného zadlužení v hodnotě maximálně 22 % HDP (Slovensko). Nejnižší míru zadlužení mělo v roce 1995 Estonsko (9 % HDP). Estonsko provedlo na počátku 90. let rozsáhlou privatizaci a liberalizaci a zavedlo mnoho nových technologií.

Na konci sledovaného období dosahovalo opět nejvyšší míry veřejného zadlužení Maďarsko (78,4 % HDP). Příčinou byla dlouhotrvající transformace a populistická politika maďarských vlád, která vedla ke schodkovému hospodaření a růstu veřejného zadlužení. Nejnižší míry veřejného zadlužení opět dosahovalo Estonsko (7,2 % HDP), které pokračovalo v nastoleném liberálním trendu. Vývoj úrovně veřejného zadlužení v hodnocených zemích ilustruje následující graf.

Graf 4.3 Hrubý konsolidovaný veřejný dluh v poměru k HDP v letech 1995 – 2010 ve vybraných zemích

Pramen: Eurostat:: Government deficit/surplus, debt and associated data :
http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=gov_dd_edpt1&lang=en , vlastní úprava

Na předcházejícím grafu je vidět, že Maďarsko a Polsko jako země s nejvyšší mírou veřejného zadlužení postupně snižují tyto hodnoty až do roku 2001. Naopak Slovensko a Litva své veřejné zadlužení v tomto období zvýšily (Slovensko ze 22,1 % až na 50,3 % HDP). Příčinu vzrůstu slovenského zadlužení vidím v politice vlády V. Mečiara, kdy veřejné rozpočty doplácely na regulované ceny a vysokou míru korupce v souvislosti s propojením soukromého sektoru s vládními institucemi. Estonsko a Lotyšsko udržovaly míru veřejného zadlužení na velmi nízké úrovni během celého sledovaného období (Lotyšsko do roku 2007).

Od roku 2001 začalo zadlužení Slovenska a Litvy klesat a naopak zadlužení Polska a Maďarska stoupat. Příčinou výrazného poklesu tohoto indikátoru na Slovensku je změna vlády a provádění liberalizačních reforem, které nastartovaly růst hospodářství. Naopak v Maďarsku vláda financovala štědrý sociální systém a veřejné zadlužení Maďarska tak již v roce 2005 překonalo hranici 60 % HDP a z důvodu vysokého podílu zahraničního dluhu a oslabujícího Forintu neustále roste. Pro Slovinskou ekonomiku nebyla dostupná data z let 1995 – 2000, nicméně v období 2001 – 2008 nepřekonal úroveň slovinského veřejného zadlužení hodnotu 30 % HDP. Zadlužení České republiky po stabilní situaci v potransformačním období začalo po roce 1998 rychle stoupat, příčinami byla sanace bankovního sektoru a výrazné veřejné investice prováděné většinou na dluh.

Výrazný hospodářský růst v polovině první dekády 21. století znamenal pro hodnocené země stagnaci, v některých případech (Slovensko, Lotyšsko, Litva) dokonce pokles úrovně veřejného zadlužení. Tyto země účelně využily ekonomického rozvoje pro snížení veřejného dluhu, ostatní naopak nedělaly žádné zásadní změny ve veřejných financích a to se jim nevyplatilo již v roce 2008, kdy se poprvé projevila ekonomická krize. Ve všech zemích včetně zemí EU15 se nejpozději v roce 2009 změnil trend a míry veřejného zadlužení začala výrazně růst. V roce 2009 vykázalo pouze Estonsko míry veřejného zadlužení nižší než 30 % HDP. V Lotyšsku dokonce zadlužení vrostlo v roce 2008 o 118,9 % a v roce 2009 o 86,3 %. Většina hodnocených zemí tedy prohospodařila období výrazného ekonomického růstu vhodně pro snižování veřejného dluhu a v nejbližších letech za to draze zaplatí.

Z hlediska průměrné míry veřejného zadlužení výrazně nejnižší hodnoty dosahovalo Estonsko (5,7 % HDP) následované Lotyšskem (14,7 %) a Litvou (19,2 %). Naopak zřetelně nejvyšší hodnotu vykázala ekonomika Maďarska (64,2 % HDP).

Z pohledu veřejného zadlužení konvergovalo k EU15 nejvíce Maďarsko. V tomto případě však konvergence neznamena úspěšnou hospodářskou politiku. Cílem hospodářské politiky vlád je totiž udržení co nejnižší hladiny tohoto indikátoru. Z tohoto pohledu bylo výrazně nejúspěšnější Estonsko, které i přes výrazný pokles HDP nezaznamenalo tak zásadní nárůst zadlužení jako ostatní země a vyhnulo se výrazným fluktuacím hodnot tohoto ukazatele.

4.4 Úrokové sazby

Předchozí dva ukazatele hodnotily konvergenci fiskální oblasti hospodářství. Tento ukazatel je věnován monetární politice. Důležitým prvkem ekonomické integrace a následného hospodářského rozvoje je nejen sladění fiskální politiky, ale také harmonizace v oblasti monetární politiky. Tabulka 4.4 popisuje vývoj lombardní sazby centrálních bank sledovaných zemí a eurozóny v letech 1999-2010. Vzhledem ke vzniku eurozóny jako takové až v roce 1999 není relevantní hodnotit předchozí období. Vzhledem k tomu, že Estonsko nemá centrální banku, ale pouze měnový výbor, tuto zemi nyní práce vynechá.

Tabulka 4.4 Lombardní sazba centrálních bank vybraných zemí v letech 1995 – 2010

ZEMĚ\ROK	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Eurozóna	4,00	5,75	4,25	3,75	3,00	3,00	3,25
Česká republika	7,50	7,50	5,75	3,75	3,00	3,50	3,00
Lotyšsko	6,00	5,50	5,50	5,00	5,00	5,00	5,00
Litva	7,67	10,38	5,50	10,00	4,27	3,00	3,25
Maďarsko	X	13,75	11,25	9,50	13,50	10,50	7,00
Polsko	20,50	23,00	15,50	8,75	6,75	8,00	6,00
Slovensko	X	9,25	9,00	8,00	7,50	5,50	4,00
Slovinsko	9,00	11,00	12,00	10,50	7,25	5,00	5,00

ZEMĚ\ROK	2006	2007	2008	2009	2010	Průměr 99-10
Eurozóna	4,50	5,00	3,00	1,75	1,75	3,58
Česká republika	3,50	4,50	3,25	2,00	1,75	4,08
Lotyšsko	6,00	7,50	7,50	7,50	7,50	6,08
Litva	4,50	5,00	3,00	1,75	1,75	5,01
Maďarsko	9,00	8,50	10,50	7,25	6,75	9,77
Polsko	5,50	6,50	6,50	5,00	5,00	9,75
Slovensko	6,25	5,75	3,50	1,75	1,75	5,66
Slovinsko	4,50	5,00	3,00	1,75	1,75	6,31

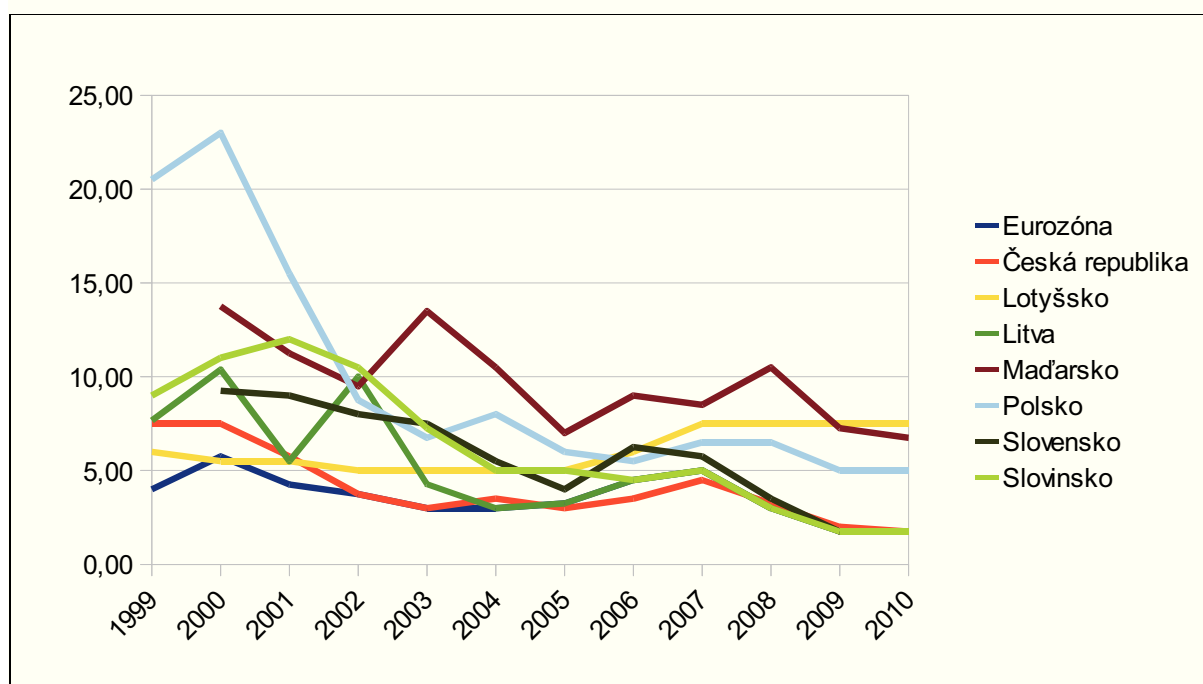
Pramen: Eurostat: Central bank interest rates - Annual data: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=irt_cb_a&lang=en , vlastní úprava

Poznámka: X: nedostupné údaje

Z tabulky 4.4 vyplývá, že centrální banky všech sledovaných zemí udržovaly na konci 20. století relativně vysoké úrokové sazby vzhledem k zemím Eurozóny. Nejvyšší sazbu stanovila centrální banka Polska (20,50 %). Takto vysoké úrokové sazby byly reakcí centrálních bank na vysokou inflaci zapříčiněnou ekonomickou transformací, která v těchto zemích proběhla.

Naopak v roce 2010 byly s výjimkou Lotyšska (7,50 %) sazby ve všech sledovaných zemích na nejnižší dlouhodobé úrovni. Příčinou byla reakce centrálních bank na výrazný hospodářský pokles a snaha nastartovat ekonomiku snížením sazeb a tím pádem také ceny zapůjčených peněz. Z tabulky 4.4 je také zřejmé, že Slovinsko v roce 2007 a Slovensko v roce 2009 přijaly Euro, a tím pádem úrokovou sazbu v těchto zemích určovala ECB. Vývoj úrokových sazeb ve sledovaných zemích v čase popisuje graf 4.4.

Graf 4.4 Lombardní sazba centrálních bank ve vybraných zemích v letech 1995 – 2010

Pramen: Eurostat: Central bank interest rates - Annual data: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=irt_cb_a&lang=en , vlastní úprava

Z grafu 4.4 je zřejmé, že na počátku sledovaného období stanovily centrální banky relativně vysoké úrokové sazby. Zčásti byla příčinou transformace probíhající v těchto zemích a zčásti reakce na měnové krize z přelomu tisíciletí, které zasáhly zejména tranzitivní země.

Zhruba do roku 2006 je z grafu patrný postupný pokles úrokových sazeb ve všech sledovaných zemích, kdy tyto sazby měly podpořit investice soukromého sektoru ve smyslu zlevňování úvěrů a v důsledku toho také hospodářský růst. V těchto zemích se to také podařilo a dosahovaly výrazného ekonomického rozvoje.

Výrazný ekonomický růst v první dekádě 21. století vedl k postupnému přehřívání ekonomik a výraznému nárůstu inflace ve sledovaných zemích. Centrální banky těchto zemí proto začaly již v polovině tohoto desetiletí zvyšovat úrokové sazby, aby zabránily nebo alespoň tento nárůst omezily.

Celosvětová krize však znamenala prudký hospodářský pokles všech sledovaných zemí, a to zejména nových investic, průmyslové a stavební výroby. V souvislosti s tímto poklesem také zmizela hrozba inflace a hospodářskopolitické autority těchto zemí byly postaveny před novou výzvou. Tou bylo opětovné nastartování hospodářského růstu. Centrální banky proto opět snížily úrokové sazby ve snaze zlevnit úvěry a přimět tak soukromý sektor k novým investicím. Jestli snížení sazeb povede k dlouhodobému a stabilnímu růstu ukáží až následující roky, avšak již nyní je patrné mírné ekonomické oživení, zejména na hypotečním trhu.

Z hlediska průměrné hodnoty úrokových sazeb během sledovaného období vykazovala nejnižší hodnoty ekonomika České republiky (4,08), která se jako jediná přiblížila úrokovým sazbám Eurozóny (3,58). Naopak nejvyšší hodnoty úrokových sazeb stanovovaly centrální banky Polska (9,75) a Maďarska (9,77). Jako zemi s nejvyšší úrovní konvergence úrokových sazeb k Eurozóně hodnotím Českou republiku následovanou Slovinskem a Slovenskem, naopak Maďarsko konvergovalo nejméně.

4.5 Běžný účet platební bilance

Posledním indikátorem nominální konvergence, který práce popisuje, je saldo běžného účtu platební bilance v relaci k hrubému domácímu produktu. Tento ukazatel zachycuje stav ekonomiky z pohledu vnější rovnováhy a doplňuje ukazatele předchozí. Všechny ukazatele pak komplexně popisují celkový stav ekonomiky.

Vzhledem ke své struktuře je běžný účet platební bilance v případě vyspělých zemí ve většině případů kladný. Z vyspělých zemí totiž pochází většina světových investic, které svým majitelům přinášejí zisky zachycené právě na běžné účtu. Negativní faktorem pro běžný účet je naopak dovoz zboží a vysoká spotřeba energií v ekonomice (zejména ropy a zemního plynu), protože také dovoz a vývoz zboží a služeb zachycuje běžný účet.

Následující tabulka a graf zachycují saldo běžného účtu platební bilance v hodnocených zemích v letech 1995 – 2010. Údaje za rok 2010 a za roky 1995 – 1998 pro Polsko a také pro země EU15 za celé období nebyly dostupné. Proto jako referenční hodnotu konvergence použijí vážený aritmetický průměr sald BÚ platební bilance jednotlivých zemí EU15, který pro všechny roky sledovaného období činil 0. Váhy jednotlivých zemí byly stanoveny jako objem HDP daných ekonomik v PPS. Výpočet těchto hodnot je podrobně popsán v příloze diplomové práce.

Tabulka 4.5 Saldo běžného účtu platební bilance v poměru k HDP ve vybraných zemích v letech 1995 – 2010

ZEMĚ\ROK	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Evropská unie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Česká republika	-2,5	-6,7	-6,3	-2,1	-2,4	-4,8	-5,3	-5,6	-6,2
Estonsko	-4,2	-8,4	-11,2	-8,6	-4,3	-5,3	-5,4	-9,8	-11,3
Lotyšsko	-0,6	-4,9	-5,6	-9,5	-8,9	-4,9	-7,6	-6,6	-8,2
Litva	-9,2	-8,6	-9,7	-11,5	-11,0	-6,0	-4,7	-5,1	-6,8
Maďarsko	-5,6	-3,6	-2,0	-4,7	-7,7	-8,5	-6,0	-6,9	-8,0
Polsko	X	X	X	X	-9,1	-6,0	-3,1	-2,8	-2,6
Slovensko	2,0	-9,9	-9,1	-9,5	-5,7	-3,5	-8,3	-7,9	-0,8
Slovinsko	-0,3	0,2	0,3	-0,6	-3,2	-2,7	0,2	1,0	-0,8

ZEMĚ\ROK	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Průměr 95-10
Evropská unie	0	0	0	0	0	0	0	0
Česká republika	-5,3	-1,3	-2,4	-3,2	-0,7	-3,2	-3,8	-3,9
Estonsko	-11,3	-10,0	-15,3	-17,2	-9,7	4,5	3,7	-7,7
Lotyšsko	-12,9	-12,5	-22,5	-22,3	-13,1	8,6	3,6	-8,0
Litva	-7,7	-7,1	-10,6	-14,5	-13,1	4,3	1,9	-7,5
Maďarsko	-8,3	-7,2	-7,6	-6,9	-7,3	0,4	2,1	-5,5
Polsko	-5,3	-2,4	-3,8	-6,2	-6,6	-3,9	-4,5	-4,7
Slovensko	-3,4	-8,4	-8,2	-5,3	-6,2	-3,2	-3,4	-5,7
Slovinsko	-2,6	-1,7	-2,5	-4,8	-6,9	-1,3	-0,8	-1,7

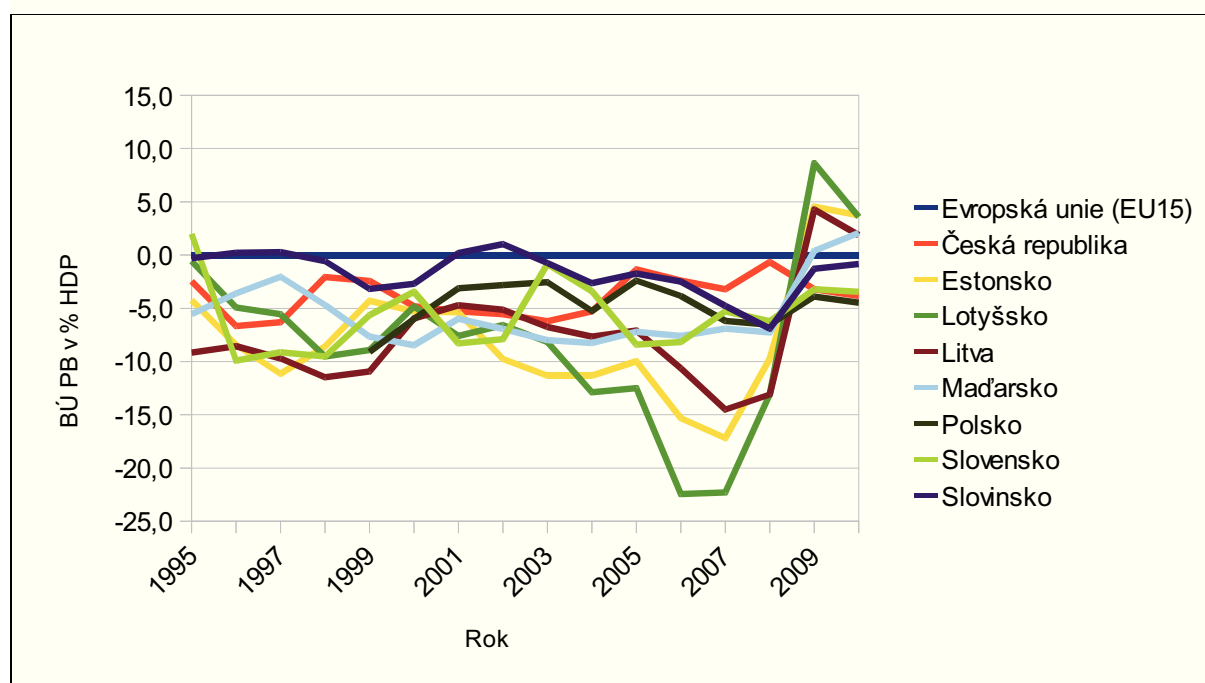
Pramen: Eurostat: Main Balance of Payments and International Investment Position items as share of GDP:

http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=bop_q_gdp&lang=en , vlastní úprava

Poznámka: X: nedostupné údaje

Z tabulky 4.5 a grafu 4.5 je zřejmé, že již od počátku sledovaného období bylo saldo běžného účtu platební bilance většiny hodnocených zemí záporné. Nejnižších hodnot dosahovaly země Pobaltí, kdy se v letech 1997 – 1999 saldo BÚ platební bilance vyšplhalo až k úrovni -10 % HDP. Příčinou je samozřejmě výrazný příliv investic v uvedeném období a odliv zisků z těchto investic do zahraničí. Měnové krize na přelomu 20. a 21. století zapříčinily pokles důvěry zahraničních investorů v hospodářství tranzitivních zemí a v důsledku toho také pokles potřeb energií (ropy apod.) a pokles výnosů plynoucích do zahraničí. Tato situace vedle ke snížení deficitu běžného účtu a případě Slovinska také k jeho přebytku.

Graf 4.5 Saldo běžného účtu platební bilance v poměru k HDP ve vybraných zemích v letech 1995 – 2010

Pramen: Eurostat: Main Balance of Payments and International Investment Position items as share of GDP: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=bop_q_gdp&lang=en , vlastní úprava

Od roku 2002 však hospodářství hodnocených zemí postihlo oživení, které spolu s nárůstem investic a s nimi spojenou zvýšenou potřebou energií opět vedlo ke zvýšení deficitu běžného účtu. V případě Lotyšska činil tento deficit v letech 2006 a 2007 dokonce více než 22 % HDP. Jedinými zeměmi, kde v tomto období deficit BÚ klesl, byly Slovensko a Maďarsko. Příčiny jsou však v obou zemích diametrálně rozdílné.

V případě Slovenska klesl deficit BÚ podle mého názoru z důvodu výrazné dynamiky ekonomiky a příznivého investorského prostředí, které přimělo podniky reinvestovat zisk a neodvádět ho do domovské země. Naopak v Maďarsku se již projevila nedůvěra v pozitivní vývoj ekonomiky a také dlouhodobé problémy hospodářství vedly k nižší potřebě energií, což mělo vliv na běžný účet.

V letech 2008 a 2009 je výrazně patrný strmý vzrůst salda běžného účtu, který zřetelně souvisel s ekonomickou krizí, kdy výrazně poklesla poptávka po energiích a zisky zahraničních investorů.

Z pohledu průměrné hodnoty deficitu BÚ platební bilance za sledované období dosáhla výrazně nejnižší hodnoty ekonomika Slovenska (1,7 % HDP), naopak nejvyššího průměrného deficitu běžného účtu dosáhly země Pobaltí (8,1 – 8,8 % HDP).

V případě konvergence salda běžného účtu platební bilance považuji za nejméně úspěšné země Pobaltí, které (i přes pozitiva investic z pohledu vlivu na růst HDP a životní úroveň) dosahovaly nejvyšších deficitů a výrazných meziročních fluktuací. Jako zemi z tohoto pohledu nejúspěšnější považuji Slovensko, které se výrazným fluktuacím vyhnulo a dosahovalo také nejnižších deficitů.

4.6 Shrnutí kapitoly

Tato kapitola byla věnována faktorům nominální konvergence a jejich srovnáním pro vybrané země bývalého Východního bloku na základě relace k zemím EU15. Sledovány byly míra inflace, podíl salda veřejných rozpočtů na HDP, podíl veřejného dluhu na HDP, úrokové sazby centrálních bank a podíl běžného účtu platební bilance na HDP. Tyto ukazatele popisují zejména nominální a růstový obraz ekonomiky a navazují na indikátory z předchozí kapitoly, která se věnovala spíše úrovněvému a poměrnému srovnávání ekonomik.

Nejúspěšnější zemí z pohledu meziroční změny indexu HICP je podle mého názoru Česká republika. Ta totiž společně s Litvou vykázala nejnižší průměrnou míru inflace měřenou prostřednictvím tohoto indikátoru, ale narozdíl od Litvy se vyhnula výraznému růstu cen v období před vypuknutím ekonomické krize.

Z hlediska udržování sald veřejných rozpočtů a řízení veřejného zadlužení bylo výrazně nejúspěšnější Estonsko, které i přes výrazný pokles HDP na konci první dekády 21. století nezaznamenalo tak zásadní nárůst zadlužení jako ostatní země a vyhnulo se výrazným fluktuacím hodnot tohoto ukazatele. Z této země by si mohly vzít příklad politické reprezentace v ostatních zemích, protože Estonsko dokázalo, že dosahovat výrazného hospodářského rozvoje lze i bez výrazného zadlužování veřejného sektoru.

Nejvyšší míry konvergence úrokových sazeb dosahovala Česká republika, kdy se tyto sazby i přes krizi z konce 20. století výrazně nevzdálily sazbám ECB. Zejména od poloviny první dekády 21. století je patrná konvergence úrokových sazeb většiny sledovaných zemí k EU15, kdy toto je ilustrací celkové ekonomické konvergence těchto zemí v rámci Evropské unie.

Nejúspěšnější zemí z pohledu vnější rovnováhy hodnocené prostřednictvím salda běžného účtu platební bilance v poměru k HDP bylo Slovinsko, které dlouhodobě dosahovalo nejnižších deficitů a v letech 1996 – 1997 a 2001 – 2002 dokonce přebytků tohoto ukazatele.

Země, která podle mého názoru dosáhla nejvyšší úrovně nominální konvergence k zemím EU15, je Česká republika, která vykazovala uspokojivé a stabilní hodnoty všech ukazatelů. Následují ji Slovinsko, Polsko a Slovensko. Slovinsko vykazovalo podobné hodnoty jako Česká republika, Polsko prokázalo stabilitu velké ekonomiky a Slovensko dynamiku nastartovanou reformami v období liberálních vlád.

Nejvyšších hodnot růstu reálného HDP dosahovaly země Pobaltí. Tyto ekonomiky však čelily výrazným fluktuacím a nestabilitě. Za země, které dosáhly nejvyšší nominální konvergence tohoto indikátoru proto považuji Polsko a Slovensko, které dosahovaly vyváženého a stabilního růstu reálného HDP po celé sledované období.

Z pohledu konvergence míry nezaměstnanosti k zemím EU15 považuji za nejúspěšnější Slovinsko a Českou republiku, protože tyto země vykazovaly dlouhodobě nejnižší míru nezaměstnanosti bez výrazných fluktuací. Nezaměstnanost v těchto zemích společně s Maďarskem (to však v důsledku neschopnosti vlád řešit problémy hospodářství zaznamenalo postupný nárůst tohoto indikátoru) byla dokonce dlouhodobě nižší než nezaměstnanost v zemích EU15.

5. Ukazatele ekonomické výkonnosti

Tato kapitola diplomové práce je věnována ukazatelům ekonomické výkonnosti, jejich úrovni a vývoji u sledovaných zemí a vysvětlení příčin. Všechny tyto faktory jsou prezentovány ve vztahu k údajům za země EU15, prezentovaným Eurostatem, jako k referenční hodnotě.

5.1 Růst reálného HDP

Jako první ukazatel ekonomické výkonnosti popisuje tato diplomová práce meziroční růst reálného hrubého domácího produktu. Reálný produkt je vypočtený na základě stálých cen, tudíž tento indikátor zobrazuje pouze hodnotu vytvořeného produktu a nikoliv změny cenové hladiny. Tabulka 5.1 popisuje tento ukazatel v hodnocených zemích. Data za rok 1995 pro EU15, Českou republiku, Litvu, Maďarsko a Polsko nebyla v databázi Eurostatu dostupná.

Tabulka 5.1 Meziroční tempo růstu reálného HDP v % ve vybraných zemích v letech 1995 - 2010

ZEMĚ\ROK	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Evropská unie (EU15)	X	1,7	2,7	3,0	3,1	3,9	1,9	1,1	1,2
Česká republika	X	4,0	-0,7	-0,8	1,3	3,6	2,5	1,9	3,6
Estonsko		2,8	5,7	11,7	6,7	-0,3	10,0	7,5	7,6
Lotyšsko		0,5	3,6	8,3	4,8	3,3	6,9	8,0	6,5
Litva	X		5,2	7,5	7,6	-1,1	3,3	6,7	6,9
Maďarsko	X		0,7	3,9	4,8	4,1	4,9	3,8	4,1
Polsko	X		6,2	7,1	5,0	4,5	4,3	1,2	1,4
Slovensko		7,9	6,9	4,4	4,4	0,0	1,4	3,5	4,6
Slovinsko		7,4	3,6	5,0	3,5	5,3	4,3	2,9	3,8

ZEMĚ\ROK	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Průměr 95-10
Evropská unie (EU15)	2,4	1,8	3,1	2,7	0,2	-4,3	1,8	1,7
Česká republika	4,5	6,3	6,8	6,1	2,5	-4,1	2,3	2,6
Estonsko	7,2	9,4	10,6	6,9	-5,1	-13,9	3,1	4,8
Lotyšsko	8,7	10,6	12,2	10,0	-4,2	-18,0	-0,3	4,2
Litva	7,4	7,8	7,8	9,8	2,9	-14,7	1,3	4,4
Maďarsko	4,5	3,2	3,6	0,8	0,8	-6,7	1,2	2,5
Polsko	5,3	3,6	6,2	6,8	5,1	1,6	3,8	4,4
Slovensko	5,1	6,7	8,5	10,5	5,8	-4,8	4,0	4,3
Slovinsko	4,4	4,0	5,8	6,8	3,7	-8,1	1,2	3,2

Pramen: Eurostat: Real GDP growth rate: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsieb020>, vlastní úprava

Poznámka: X: nedostupné údaje

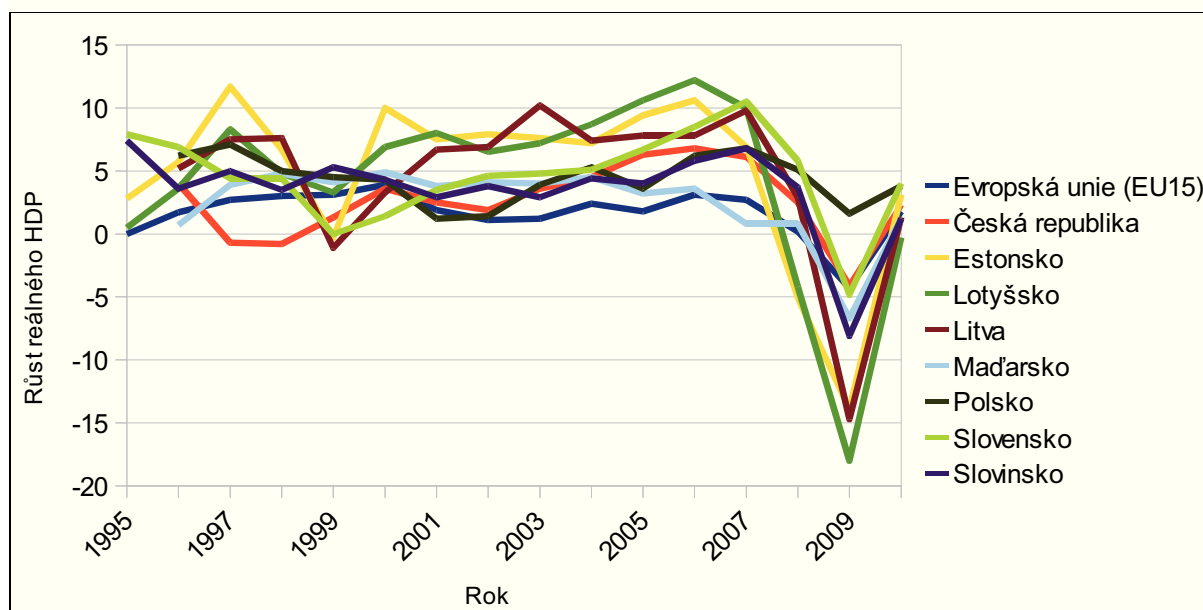
Z tabulky 5.1 vyplývá, že hodnocené země se podle hodnot tohoto indikátoru na počátku sledovaného období rozdělují do dvou skupin podle toho, kdy se vymanily z vlivu SSSR. Země Pobaltí, které byly součástí Sovětského svazu ještě v roce 1991, dosahovaly nižších temp růstu reálného HDP. Naopak země, které se z područí SSSR vymanily již v roce 1990, dosahovaly mnohem vyšších hodnot tohoto indikátoru.

Nejvyšších hodnot dosahovalo Slovensko (7,9 %) následované Polskem (6,9 %) a Slovinskem (6,8%). Naopak nejnižších hodnot dosahovalo Lotyšsko (0,5 %) a Maďarsko (1,5 %).

Na konci sledovaného období se ve všech hodnocených zemích naplno projevila ekonomická krize. V roce 2009 dosahovaly všechny země s výjimkou Polska (1,7 %) záporných hodnot tohoto indikátoru. Nejvýrazněji se toto projevilo v Pobaltí, kdy tyto země dosahovaly hodnot v rozmezí 13,9 – 18 % poklesu reálného HDP.

Již v roce 2010 lze však sledovat zastavení poklesu téměř všech ekonomik v výjimkou Lotyšska, což do budoucna předpovídá pozitivní výhled. Hodnoty sledovaného indikátoru v průběhu času ilustruje graf 5.1.

Graf 5.1 Meziroční tempo růstu reálného HDP v % ve vybraných zemích v letech 1995 - 2010

Pramen: Eurostat: Real GDP growth rate: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsieb020>, vlastní úprava

Z grafu 5.1 vyplývá, že po většinu doby reálný HDP všech hodnocených zemí rostl. Výjimkou je konec 90. let a rok 2009. Na konci 90. let růst reálného HDP hodnocených zemí v důsledku měnových otřesů, které jsem zmínil již v předchozí kapitole, zpomalil, v české republice, Estonsku a Litvě dokonce reálný HDP poklesl.

V následujících letech však HDP všech hodnocených zemí nabral vyšší tempa růstu a překonal tak i rychlost růstu HDP zemí EU15. Nejvyšších temp růstu reálného DHP dosahovaly země Pobaltí (Lotyšsko 12,2 % a Estonsko 10,6 % v roce 2006, Litva 9,8 % v roce 2007) a Slovensko (10,5 % v roce 2007).

Výjimku představovalo v tomto období Maďarsko, jehož reálný HDP postupně zpomaloval rychlost růstu. Podle mého názoru má tento stav příčinu v ne zcela dobře zvládnuté transformaci s ohledem zejména na její velmi zdlouhavé provádění. Maďarská ekonomika pak podle mého názoru zaostávala za ostatními hodnocenými zeměmi v rychlosti implementace liberalizačních a privatizačních opatření a vytvářelo proto méně investičních příležitostí, které ve svém důsledku přinášely menší ekonomický růst.

V roce 2008 a zejména pak v roce 2009 na všechny hodnocené země tvrdě dopadla již zmiňovaná ekonomická krize, která zapříčinila výrazný pokles reálného HDP zejména menších z těchto zemí (Pobaltí 13,9 – 18 % v roce 2009, Slovinsko 8,1 % v roce 2009). Naopak téměř čtyřicetimilionové Polsko v roce 2009 nepostihl pokles, ale jeho HDP vzrostl o 1,7 %. Příčinu těchto rozdílů vidím zejména ve velikosti domácích trhů a otevřenosti sledovaných ekonomik. Velké relativně uzavřené Polsko rostlo a naopak velmi otevřené, malé pobaltské země strmě poklesly.

Z hlediska průměrného růstu reálného HDP ve sledovaném období přesáhlo pět zemí hodnotu 4 %. Patří mezi ně země Pobaltí, Slovensko a Polsko. Naopak méně než tříprocentního růstu dosahovaly Maďarsko (2,5 %) a Česká republika (2,6 %).

I přes vyšší tempa růstu reálného HDP Pobaltí považuji za země, které dosáhly nejvyšší ekonomické výkonnosti z pohledu růstu reálného HDP Polsko a Slovensko. Tyto dvě země totiž dosahovaly relativně stabilního a vyváženého růstu HDP po celé sledované období a zejména Polsko se vyhýbalo výrazným fluktuacím.

5.2 Míra nezaměstnanosti

Následujícím indikátorem, který práce hodnotí, je míra nezaměstnanosti. Tento indikátor popisuje stav na trhu práce dané ekonomiky a využití, popřípadě nevyužití volné pracovní síly. Trh práce je velmi důležitou částí ekonomiky, která má vliv nejen na její výkonnost, ale i na vládní výdaje. Pokud se rozšíří řady nezaměstnaných, pak nejenže klesnou příjmy státu z daní z příjmu a pojistného, ale také stoupnou vládní náklady na sociální transfery. Tabulka 5.2 popisuje vývoj průměrné roční míry nezaměstnanosti ve sledovaných zemích v letech 1995 – 2010.

Tabulka 5.2 Míra nezaměstnanosti (roční průměr) ve vybraných zemích v letech 1995 – 2010

ZEMĚ\ROK	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Evropská unie (EU15)	10,0	10,1	9,9	9,3	8,6	7,7	7,3	7,6	8,0
Česká republika	3,9	3,8	4,7	6,4	8,6	8,7	8,0	7,3	7,8
Estonsko	9,7	10,0	9,6	9,2	11,3	13,6	12,6	10,3	10,0
Lotyšsko	18,9	20,6	15,2	14,3	14,0	13,7	12,9	12,2	10,5
Litva	12,7	13,6	12,5	13,2	13,7	16,4	16,5	13,5	12,5
Maďarsko	10,0	9,6	9,0	8,4	6,9	6,4	5,7	5,8	5,9
Polsko	13,2	12,1	10,9	10,2	13,4	16,1	18,3	20,0	19,7
Slovensko	13,3	11,6	12,3	12,6	16,4	18,8	19,3	18,7	17,6
Slovinsko	7,0	6,9	6,9	7,4	7,3	6,7	6,2	6,3	6,7

ZEMĚ\ROK	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Průměr 95-10
Evropská unie (EU15)	8,1	8,2	7,7	7,0	7,1	9,0	9,5	8,4
Česká republika	8,3	7,9	7,2	5,3	4,4	6,7	7,3	6,6
Estonsko	9,7	7,9	5,9	4,7	5,5	13,8	16,9	10,0
Lotyšsko	10,4	8,9	6,8	6,0	7,5	17,1	18,7	13,0
Litva	11,4	8,3	5,6	4,3	5,8	13,7	17,8	12,0
Maďarsko	6,1	7,2	7,5	7,4	7,8	10,0	11,2	7,8
Polsko	19,0	17,8	13,9	9,6	7,1	8,2	9,6	13,7
Slovensko	18,2	16,3	13,4	11,1	9,5	12,0	14,4	14,7
Slovinsko	6,3	6,5	6,0	4,9	4,4	5,9	7,3	6,4

Pramen: Eurostat: Unemployment rate, annual average, by sex and age groups: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=une_rt_a&lang=en, vlastní úprava

Z tabulky 5.2 vyplývá, že na počátku sledovaného období (r. 1995) vykazovala výrazně nejnižší míru nezaměstnanosti Česká republika (3,9 %) následovaná Slovinskem (7 %). Nízká hodnota nezaměstnanosti ve Slovinsku je podle mého názoru dána zejména relativně více ekonomicky vyspělou ekonomikou a vyšší mírou otevřenosti vůči zemím Západní Evropy. Trh práce také z důsledku dřívější konvergence cenové hladiny (o té jsem se již zmínil v předchozí kapitole) nezaznamenal tak výrazný šok, jako u jiných postkomunistických zemí.

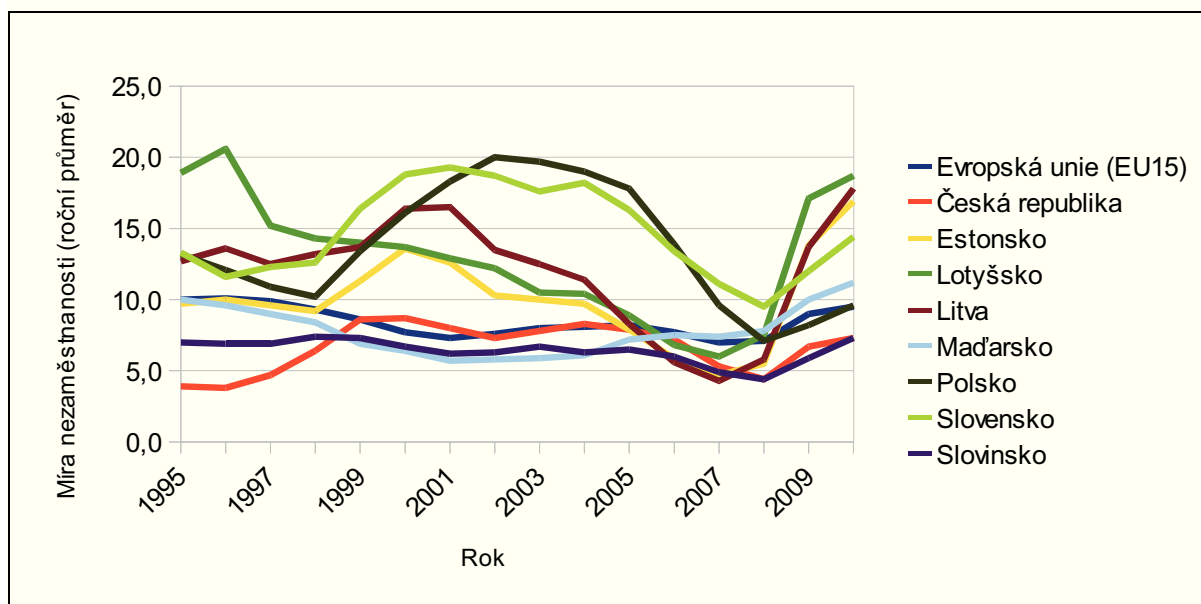

Nízká míra nezaměstnanosti v České republice byla naopak důsledkem nedostatečně důsledné transformace, kdy podniky měly neadekvátní počet zaměstnanců a v České republice existovala tzv. „přezaměstnanost“. Další příčinu tohoto stavu vidím v obrovském rozmachu sektoru služeb, do kterého přecházeli zaměstnanci ze zemědělství a průmyslu. Nezaměstnanost proto nestoupala, ale změnila se pouze sektorová struktura zaměstnanosti.

Naopak nejvyšší míru nezaměstnanosti v roce 1995 zaznamenalo Lotyšsko (18,9 %). Takto vysokou nezaměstnanost podle mého názoru způsobil výrazný hospodářský šok, kterým byl rozpad Sovětského svazu a s ním související ztrát a trhů a neschopnost země konkurovat Západu na nově otevřených trzích.

Na konci sledovaného období (rok 2010) vykazovaly nejnižší míru nezaměstnanosti opět Slovinsko (7,2 %) a Česká republika (7,4 %) jako hospodářsky nejvyspělejší země ze sledované skupiny. Naopak nejvyšších hodnot nezaměstnanosti dosáhly země Pobaltí, které se staly obětmi již několikrát zmíněné hospodářské krize. Míru nezaměstnanosti ve všech hodnocených zemích v čase popisuje graf 5.2.

Graf 5.2 Míra nezaměstnanosti (roční průměr) ve vybraných zemích v letech 1995 - 2010

Pramen: Eurostat: Unemployment rate, annual average, by sex and age groups: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=une_rt_a&lang=en, vlastní úprava

Z grafu 5.2 vyplývá, že většina sledovaných zemí zaznamenala na konci 90. let výrazný nárůst nezaměstnanosti. Podle mého názoru to se zpoždění způsobila ekonomická transformace, kdy až po několika letech banky racionalizovaly poskytování úvěrů. Neživotaschopné podniky tak přišly o zdroje financování a byly nuceny uzavřít výrobu, ty silnější také racionalizovaly produkci a propouštěly zaměstnance. Další příčinou je otevření se východních ekonomik Západu a s tím související vstup zahraniční konkurence a opět útlum nejslabších firem. Všechny tyto faktory se vzájemně ovlivňovaly a doplňovaly.

Po maximu dosaženého na přelomu tisíciletí pak v následujících letech došlo opět k poklesu nezaměstnanosti ve všech hodnocených ekonomikách. Příčinou je jednoznačně vzestup kvality produkce na úroveň západních zemí se stále nižšími náklady (zejména náklady na pracovní sílu) v porovnání s těmito zeměmi a v navázání zahraničního obchodu zejména na Evropskou unii. Významný hospodářský růst celé Evropy vedl k tvorbě nových pracovních míst a snižování nezaměstnanosti napříč kontinentem.

V roce 2008 však přišel nečekaný zlom, kdy ve všech sledovaných zemích začala nezaměstnanost v důsledku celosvětové ekonomické krize výrazně růst (v Maďarsku rostla nezaměstnanost již dříve v důsledku neschopnosti vládnoucích elit přijímat vhodná národohospodářská opatření). V Pobaltí vzrostla nezaměstnanost v roce 2010 na tří- až čtyřnásobek hodnot z roku 2007. I přes mírné oživení evropských ekonomik v roce 2010 a předpokladu růstu v následujících letech neočekávám pokles nezaměstnanosti ve sledovaných zemích ale možná ještě její mírný nárůst.

Nejnižších průměrných hodnot nezaměstnanosti dosáhly Slovinsko (6,4 %) a Česká republika (6,7 %), což je podle mého názoru způsobeno relativně vyšší ekonomickou vyspělostí těchto ekonomik a jejich orientací na vyspělá národohospodářská odvětví. Naopak nejvyšších hodnot nezaměstnanosti dosahovaly Slovensko (14,7 %) a Polsko (13,7 %), v jejichž ekonomikách bylo vždy výrazněji zastoupeno zemědělství.

Z pohledu míry nezaměstnanosti považuji za ekonomicky nejvýkonnější Slovinsko a Českou republiku, jelikož tyto země vykazovaly dlouhodobě nižší míru nezaměstnanosti než EU15, ale také se vyhnuly výrazným fluktuacím hladiny nezaměstnanosti v celém sledovaném období.

5.3 Hrubá tvorba fixního kapitálu

Tento ukazatel popisuje investiční výdaje soukromého sektoru a vypovídá tak o náladě podnikatelských subjektů v dané ekonomice. Dá se říci, že tento ukazatel je předstihovým ukazatelem hospodářského růstu. Pokud jsou investoři přesvědčeni o pozitivním vývoji ekonomiky, pak investují do výrobních kapacit a z dlouhodobého hlediska navyšují výrobu. Pokud ovšem ekonomice nedůvěřují, pak své investice oddalují, omezují, či dokonce přesouvají na jiné trhy. Tabulka 5.3 popisuje tvorbu hrubého fixního kapitálu ve sledovaných zemích v letech 1995 – 2010.

Tabulka 5.3 Hrubá tvorba fixního kapitálu soukromým sektorem v % HDP ve vybraných zemích v letech 1995 – 2010

ZEMĚ\ROK	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Evropská unie (EU15)	17,1	17,1	17,2	17,7	18,0	18,3	17,8	17,3	17,0
Česká republika	26,2	27,5	25,7	24,0	23,8	24,4	24,5	23,6	22,1
Estonsko	21,6	21,9	23,8	25,6	20,4	22,0	22,3	24,4	27,2
Lotyšsko	11,7	14,1	15,7	23,3	21,5	22,9	23,8	22,5	22,0
Litva	17,1	18,1	20,1	21,3	19,3	16,4	18,0	17,4	18,1
Maďarsko	20,4	19,7	19,0	19,2	20,2	20,2	19,3	18,2	18,7
Polsko	14,4	16,2	18,5	20,2	20,9	21,4	17,3	15,3	14,9
Slovensko	23,0	28,8	29,6	32,7	27,5	23,8	26,4	25,1	22,9
Slovinsko	16,7	18,0	19,8	21,0	22,2	22,3	21,1	19,9	20,6

ZEMĚ\ROK	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Průměr 95-10
Evropská unie (EU15)	17,2	17,7	18,2	18,6	18,2	16,1	15,9	17,5
Česká republika	21,0	20,0	19,7	20,5	19,0	17,2	16,4	22,2
Estonsko	27,1	28,1	31,3	29,3	23,3	16,5	15,0	23,7
Lotyšsko	24,4	27,5	28,0	28,0	24,5	17,2	14,4	21,3
Litva	18,8	19,3	21,0	23,1	20,5	13,2	11,5	18,3
Maďarsko	18,9	19,1	17,4	17,8	18,5	17,8	16,1	18,8
Polsko	14,7	14,8	15,7	17,4	17,7	16,0	13,9	16,8
Slovensko	22,2	24,9	24,7	24,5	22,8	18,3	17,7	24,7
Slovinsko	21,4	22,3	22,9	23,5	24,4	19,4	18,0	20,8

Pramen: Eurostat: Business Investment: Gross fixed capital formation by the private sector as a percentage of GDP: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsier140&plugin=1>, vlastní úprava

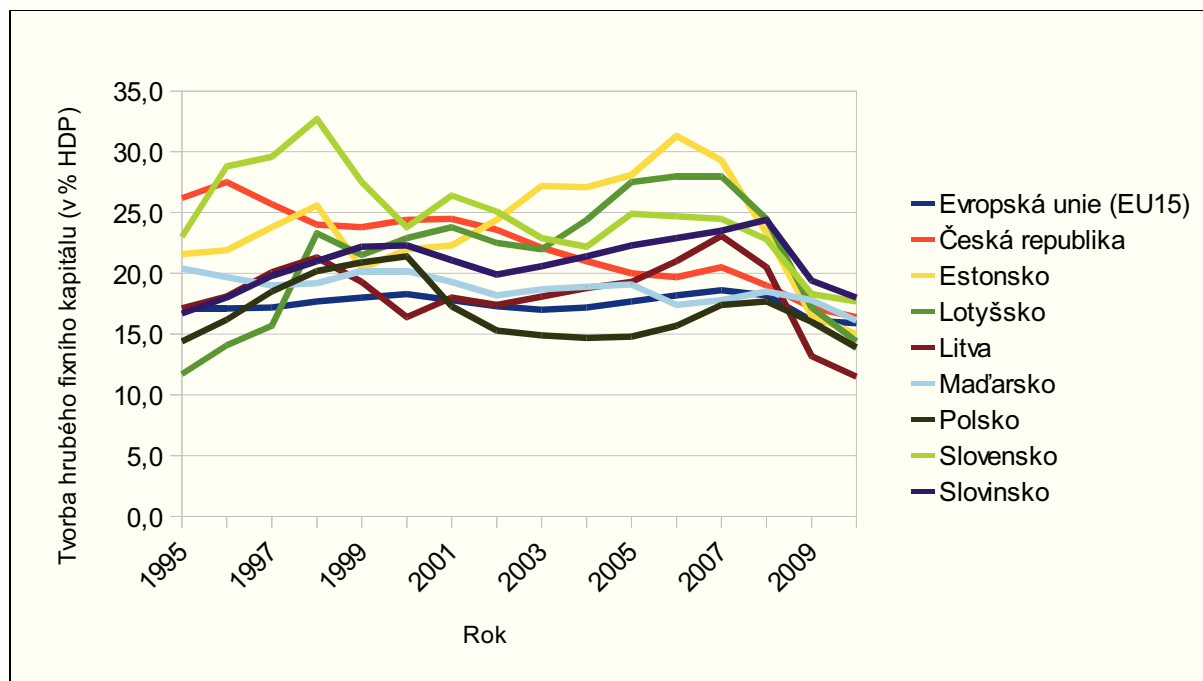
Z tabulky 5.3 je zřejmé, že nejvyšších hodnot HTFK dosahovala v roce 1995 Česká republika (26,2 % HDP) následovaná Slovenskem (23 % HDP). Příčinu takto vysokých hodnot vidím v relativně rychle provedené liberalizaci a zejména privatizaci ekonomiky, kdy tato přivedla do zmíněných zemí poměrně velké množství investic vzhledem k ostatním sledovaným zemím.

Naopak výrazně nejnižší podíl HTFK na HDP zaznamenalo Lotyšsko (11,7 %), kdy toto podle mého názoru zapříčinilo relativně pozdní odpoutání ekonomiky od SSSR a nepříliš pozitivní vyhlídky lotyšské ekonomiky v souvislosti se spojením se SSSR.

V (po)krizovém roce 2010 dosahovaly nejvyšších hodnot HTFK Slovinsko (18 % HDP) a Slovensko (17,7 % HDP). Důvodem je podle mého názoru důvěra podnikatelských subjektů v ekonomiky těchto dvou zemí a vstřícný postup vlády k soukromým investorům zejména na Slovensku.

Nejnižších hodnot tohoto ukazatele naopak v roce 2010 dosahovala ekonomika Litvy (11,5 % HDP). Všechny země Pobaltí vykázaly v tomto roce velmi nízkých hodnot. Důvodem je podle mého názoru velmi nízká důvěra investorů v tyto ekonomiky zejména v souvislosti s jejich výrazným hospodářským propadem v době krize a s vysokou zranitelností těchto malých ekonomik. Graf 5.3 popisuje vývoj zmíněného ukazatele v čase.

Graf 5.3 Hrubá tvorba fixního kapitálu soukromým sektorem v % HDP ve vybraných zemích v letech 1995 – 2010

Pramen: Eurostat: Business Investment: Gross fixed capital formation by the private sector as a percentage of GDP: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsier140&plugin=1>, vlastní úprava

Z grafu 5.3 je zřejmé, že sledované období lze z pohledu tvorby hrubého fixního kapitálu rozdělit na 4 etapy. V první etapě (2. pol. 90. let) ve všech sledovaných zemích ukazatel HTFK postupně narůstal. Příčinou byla postupně ukončovaná transformace a otevření těchto ekonomik západním investorům. Na přelomu 20. a 21. století pak došlo k poklesu sledovaného ukazatele ve všech hodnocených ekonomikách. Důvodem tohoto poklesu byly probíhající měnové krize, které zasáhly zejména tranzitivní země a vedly k poklesu důvěry investorů v tyto ekonomiky.

V polovině první dekády 21. století opět docházelo k nárůstu ukazatele HTFK v souvislosti s celkovým ekonomickým rozvojem celé Evropské unie včetně sledovaných zemí. Vrchol nastal v letech 2006 – 2007, kdy například Estonsko dosáhlo hodnot 31,3 a 29,3 % HDP. Výjimkou jsou v tomto ohledu Česká republika a Maďarsko, které v průběhu celého sledovaného období zaznamenaly postupný pokles tohoto ukazatele. Příčinou je podle mého názoru relativně méně vstřícná politika vlád těchto dvou zemí vůči soukromým investorům vzhledem k politice ostatních hodnocených zemí.

Od roku 2008 však došlo v souvislosti s vypuknutím celosvětové ekonomické krize k výraznému poklesu HTFK ve všech sledovaných zemích a tento pokles se doposud nezastavil. Nejvýrazněji tento pokles postih země Pobaltí, kdy rozdíl mezi rokem 2007 a 2010 činil 10-15 p. b.. Předpokládám však, že v souvislosti s celosvětovým oživením spotřeby vzroste i důvěra podnikatelského sektoru a v důsledku toho také úroveň hodnot tvorby hrubého fixního kapitálu ve všech sledovaných zemích.

Z pohledu průměrných hodnot HTFK za celé sledované období vykazaly nejvyšší hodnoty ekonomiky Slovenska (24,7 % HDP) a Estonska (23,7 % HDP). Naopak nejnižší hodnoty dosáhla ekonomika Polska (16,8 % HDP).

Za ekonomicky nejvýkonnější země z pohledu hodnoty tvorby hrubého fixního kapitálu považuji Estonsko, Lotyšsko a Slovinsko. Estonsko a Lotyšsko z důvodu vysokých hodnot tohoto ukazatele a Slovinsko z důvodu dlouhodobě stabilní úrovně HTFK během celého období. Slovensko i přes nejvyšší průměrné hodnoty vykazovalo spíše klesající tendenci hodnot tohoto ukazatele, proto podle mého názoru není z pohledu HTFK ekonomicky nejvýkonnější.

5.4 Výdaje na výzkum a vývoj

Tento ukazatel popisuje výdaje ekonomiky na podporu dlouhodobého hospodářského rozvoje, protože právě výdaje na výzkum a vývoj podporují rozvoj nových technologií, zvyšování efektivity a snižování nákladů celé ekonomiky. Tabulka 5.4 popisuje vývoj hrubých domácích výdajů na výzkum a vývoj ve sledovaných zemích v letech 1995 – 2009. Data za rok 2010 a pro Estonsko za roky 1995 – 1997 nebyla v databázi Eurostatu dostupná.

Tabulka 5.4 Hrubé domácí výdaje na výzkum a vývoj v poměru k HDP ve vybraných zemích v letech 1995 – 2009

ZEMĚ\ROK	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Evropská unie (EU15)	1,85	1,80	1,83	1,84	1,88	1,92	1,92	1,93	1,93
Česká republika	0,95	0,97	1,08	1,15	1,14	1,21	1,20	1,20	1,25
Estonsko	X	X	X	0,58	0,68	0,60	0,70	0,72	0,77
Lotyšsko	0,47	0,42	0,38	0,40	0,36	0,44	0,41	0,42	0,38
Litva	0,43	0,49	0,54	0,54	0,50	0,59	0,67	0,66	0,67
Maďarsko	0,72	0,63	0,70	0,66	0,67	0,79	0,92	1,00	0,93
Polsko	0,63	0,65	0,65	0,67	0,69	0,64	0,62	0,56	0,54
Slovensko	0,92	0,91	1,08	0,78	0,66	0,65	0,63	0,57	0,57
Slovinsko	1,53	1,29	1,28	1,34	1,37	1,39	1,50	1,47	1,27

ZEMĚ\ROK	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Průměr 95-09
Evropská unie (EU15)	1,89	1,89	1,92	1,93	2,01	2,10	1,91
Česká republika	1,25	1,41	1,55	1,54	1,47	1,53	1,26
Estonsko	0,85	0,93	1,13	1,10	1,29	1,42	0,90
Lotyšsko	0,42	0,56	0,70	0,59	0,61	0,46	0,47
Litva	0,75	0,75	0,79	0,81	0,80	0,84	0,66
Maďarsko	0,87	0,95	1,00	0,97	1,00	1,15	0,86
Polsko	0,56	0,57	0,56	0,57	0,60	0,68	0,61
Slovensko	0,51	0,51	0,49	0,46	0,47	0,48	0,65
Slovinsko	1,40	1,44	1,56	1,45	1,65	1,86	1,45

Pramen: Eurostat: Gross Domestic Expenditure on R&D: [http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?](http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsiir020&plugin=1)

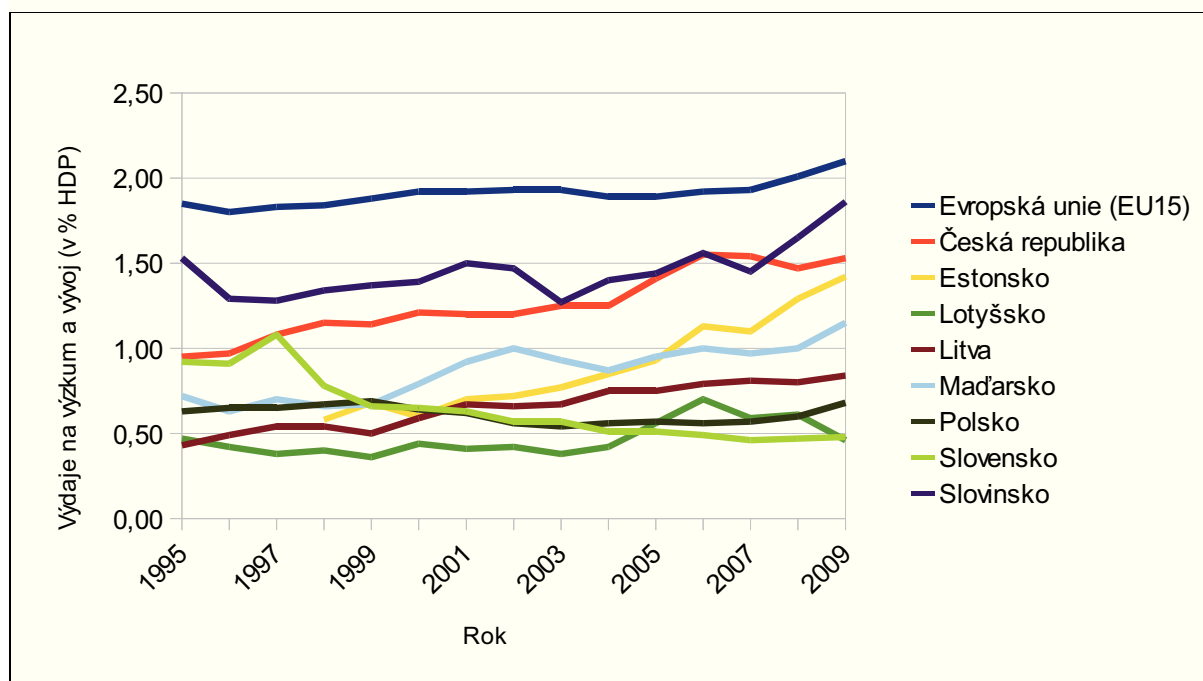
tab=table&init=1&language=en&pcode=tsiir020&plugin=1 , vlastní úprava

Poznámka: X: nedostupné údaje

Z tabulky 5.4 vyplývá, že výrazně nejvyšší podíl výdajů na výzkum a vývoj byl v roce 1995 ve Slovinsku (1,53 % HDP). Ostatní ekonomiky nedosahovaly ani 1 % HDP, Lotyšsko a Litva dokonce dosahovaly hodnot nižších než 0,5 % HDP. Příčinou je podle mého názoru zaměření těchto dvou ekonomik na méně technologicky náročné obory související s jejich svazkem se SSSR. Slovinsko naproti tomu využilo svého brzkého politického a ekonomického osamostatnění a vydávalo na výzkum a vývoj daleko vyšší částky. Ani Slovinsko však nedosáhlo úrovně zemí EU15, které na výzkum a vývoj vydaly 1,85 % HDP.

Na konci sledovaného období (rok 2009) dosahovalo opět nejvyšší úrovně výdajů na výzkum a vývoj Slovinsko (1,86 % HDP) následované Českou republikou (1,53 % HDP) a Estonskem (1,42 % HDP). Naopak nejnižších hodnot dosáhly Lotyšsko (0,46 % HDP) a Slovensko (0,48 % HDP). Pořadí zemí se tak výrazně nezměnilo. Vývoj sledovaného ukazatele v čase popisuje graf 5.4.

Graf 5.4 Hrubé domácí výdaje na výzkum a vývoj v poměru k HDP ve vybraných zemích v letech 1995 – 2009

Pramen: Eurostat: Gross Domestic Expenditure on R&D: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsiir020&plugin=1> , vlastní úprava

Z grafu 5.4 je zřejmé, že dlouhodobě nejvyšší výdaje na výzkum a vývoj ze všech sledovaných zemí vykazovalo Slovinsko. Slovinská ekonomika dokázala během celého sledovaného období udržet podíl těchto výdajů ve výši kolem 1,5 % HDP. Avšak ani toto nestačilo na země EU15, které na výzkum a vývoj vydávaly téměř 2 % HDP.

V České republice činil podíl výdajů na výzkum a vývoj nižších hodnot než v případě Slovinska, vykázal však během celého období rostoucí trend, který může z dlouhodobého hlediska přispět k pozitivnímu ekonomickému rozvoji a zvýšení efektivity ekonomiky. Varováním však může být zastavení růstu tohoto ukazatele ve druhé polovině první dekády 21. století.

Pozitivní vývoj objemu výdajů na výzkum a vývoj je viditelný také u ekonomik Estonska, Maďarska a Litvy, kdy zejména v případě Estonska tento ukazatel výrazně vzrostl. Pozitivním faktem je zejména to, že i přes výrazný růst HDP poměr výdajů na výzkum a vývoj k HDP rostl, což znamená mnohem výraznější nárůst absolutní hodnoty těchto výdajů než nárůst objemu HDP.

V případě Lotyšska a Polska je patrný nižší podíl výdajů na výzkum a vývoj než u ostatních hodnocených zemí. Negativním faktem je zejména to, že tento podíl v průběhu sledovaného období nestoupal, ale pouze stagnoval. Z dlouhodobého hlediska tak může mít negativní efekt na hospodářský rozvoj, zejména pak na oblast hi-tech.

Výrazně nejhorší vývoj sledovaného ukazatele je však patrný v případě ekonomiky Slovenska. Podíl výdajů na vědu a výzkum během sledovaného období nejenže nevzrostl, ale naopak o polovinu poklesl. Tento stav dává velmi negativní výhled pro slovenskou ekonomiku zejména s ohledem na dlouhodobý vývoj.

Z grafu 5.4 je také zřejmé, že se podíl výdajů na vědu a výzkum na konci sledovaného období téměř ve všech hodnocených zemích zvýšil. Příčinou však není nárůst těchto výdajů, ale naopak hospodářský pokles, díky němuž došlo ke zkreslení údajů.

Z hlediska průměrné hodnoty tohoto ukazatele během celého sledovaného období dosahovalo nejvyšších hodnot Slovinsko (1,45 % HDP) následované Českou republikou (1,26 % HDP). Naopak výrazně nejnižší hodnotu vykázalo Lotyšsko (0,47 % HDP). Ani Slovinsko však nedokázalo dosáhnout hodnoty zemí EU15, která činila 1,91 % HDP a potvrdila, že ekonomicky vyspělé země vydávají na vědu a výzkum výrazně vyšší podíl produktu než země méně vyspělé.

Z pohledu výdajů na výzkum a vývoj považuji za ekonomicky nejvýkonnější zemi Slovinsko, které dlouhodobě vykazuje nejvyšší hodnoty tohoto ukazatele ze všech sledovaných zemí. Náledují jej Česká republika, Estonsko a Maďarsko, které vykázaly postupný růst hodnoty tohoto ukazatele během celého sledovaného období. Naopak nejnižší ekonomickou výkonnost z pohledu výdajů na výzkum a vývoj prokázalo Slovensko, které nejenže nedokázalo úroveň těchto výdajů udržet, ale tyto výdaje dokonce výrazně poklesly.

5.5 Shrnutí kapitoly

Tato kapitola byla věnována ekonomické výkonnosti a jejich srovnáním pro vybrané země bývalého Východního bloku a země EU15. Sledovány byly růst reálného HDP, míra nezaměstnanosti, podíl tvorby hrubého fixního kapitálu soukromým sektorem na HDP a podíl výdajů na výzkum a vývoj na HDP. Tyto ukazatele popisují výkonnost ekonomiky a navazují na indikátory z předchozích kapitol.

I přes vyšší tempa růstu reálného HDP Pobaltí považuji za země, které dosáhly nejvyšší ekonomické výkonnosti z pohledu růstu reálného HDP Polsko a Slovensko. Tyto dvě země totiž dosahovaly relativně stabilního a vyváženého růstu HDP po celé sledované období a zejména Polsko se vyhýbalo výrazným fluktuacím.

Z pohledu míry nezaměstnanosti považuji za ekonomicky nejvýkonnější Slovinsko a Českou republiku, jelikož tyto země vykazovaly dlouhodobě nižší míru nezaměstnanosti než EU15, ale také se vyhnuly výrazným fluktuacím hladiny nezaměstnanosti v celém sledovaném období.

Za ekonomicky nejvýkonnější země z pohledu hodnoty tvorby hrubého fixního kapitálu považuji Estonsko, Lotyšsko a Slovinsko. Estonsko a Lotyšsko z důvodu vysokých hodnot tohoto ukazatele a Slovinsko z důvodu dlouhodobě stabilní úrovně THFK během celého období.

S pohledu výdajů na výzkum a vývoj považuji za ekonomicky nejvýkonnější zemi Slovinsko, které dlouhodobě vykazuje nejvyšší hodnoty tohoto ukazatele ze všech sledovaných zemí. Následují její Česká republika, Estonsko a Maďarsko, které vykázaly postupný růst hodnoty tohoto ukazatele během celého sledovaného období.

Za celkově ekonomicky nejvýkonnější ekonomiku hodnocenou indikátory použitými v této kapitole považuji Slovinsko. To dosáhlo příznivého hodnocení všech čtyř ukazatelů. Slovinsko následuje ekonomika Estonska, která prokázala jak růstovou dynamiku, tak i aktivitu podnikatelského sektoru nejen v oblasti investic do fixního kapitálu, ale i výdajů na výzkum a vývoj.

6. Závěr

Tato diplomová práce se zabývá hospodářskou konvergencí zemí bývalého východního bloku k zemím EU15. Tato konvergence je hodnocena prostřednictvím ukazatelů reálné konvergence, nominální konvergence a ekonomické výkonnosti.

Teorie ekonomické konvergence byla jako důležitá kategorie ekonomické vědy vnímána již od poloviny 20. století v souvislosti s vyhlášením nezávislosti mnoha hospodářsky zaostalých států a na významu nabyla na počátku 90. let, kdy se transformovaly ekonomiky bývalého východního bloku. Ekonomická konvergence se dělí na reálnou a nominální, přičemž reálná konvergence zobrazuje spíše životní úroveň a produktivitu práce a nominální konvergence výkonnost a stabilitu ekonomiky. Reálnou ani nominální konvergenci však netvoří pouze jeden faktor, ale celý soubor nejrůznějších indikátorů od produktivity práce a ekonomické úrovně na straně reálné konvergence až po inflaci a veřejné zadlužení na straně nominální konvergence. Všechny tyto faktory pak tvoří jeden objektivní celek.

Reálné hospodářské konvergenci byla věnována druhá kapitola práce, ve které byla sledována ekonomická úroveň, produktivita práce, relativní cenová hladina a náhrady zaměstnancům, které byly pro vybrané země porovnávány se zeměmi EU15. Zeměmi, které dosáhly nejvyšší úrovně reálné konvergence k EU15, jsou Slovinsko, Česká republika a Slovensko. Slovinsko vykazovalo nejvyšší hodnoty všech čtyř ukazatelů reálné ekonomické konvergence během celého sledovaného období. Česká republika dosahovala na počátku sledovaného období vyšších hodnot všech indikátorů než Slovensko, které se však během času této úrovni vyrovnalo, v případě produktivity práce Českou republiku dokonce předstihlo.

Třetí kapitola práce byla věnována konvergenci nominálních ekonomických indikátorů, mezi které patří míra inflace, podíl salda veřejných rozpočtů na HDP, podíl veřejného dluhu na HDP, úrokové sazby centrálních bank a podíl běžného účtu platební bilance na HDP. Země, která podle mého názoru dosáhla nejvyšší úrovně nominální konvergence k zemím EU15, je Česká republika, která vykazovala uspokojivé a stabilní hodnoty všech ukazatelů. Následují ji Slovinsko, Polsko a Slovensko. Slovinsko vykazovalo podobné hodnoty jako Česká republika, Polsko prokázalo stabilitu velké ekonomiky a Slovensko dynamiku nastartovanou reformami v období liberálních vlád.

Ekonomická výkonnost byla hodnocena ve čtvrté kapitole této diplomové práce. Sledován byl meziroční růst reálného HDP, míra nezaměstnanosti, hrubá tvorba fixního kapitálu soukromým sektorem a výdaje na výzkum a vývoj. Za celkově ekonomicky nejvýkonnější ekonomiku hodnocenou indikátory použitými v této kapitole považuji Slovinsko. To dosáhlo příznivého hodnocení všech čtyř ukazatelů. Slovinsko následuje ekonomika Estonska, která prokázala jak růstovou dynamiku, tak i aktivitu podnikatelského sektoru nejen v oblasti investic do fixního kapitálu, ale i výdajů na výzkum a vývoj.

S ohledem na hodnoty sledovaných indikátorů považuji za zemi, která nevyužila příležitost ekonomické transformace a vstup do Evropské unie ke svému hospodářskému a sociálnímu rozvoji, jednoznačně Maďarsko. Maďarské vlády nebyly schopny přijímat jakákoliv zásadní hospodářsko-politická opatření, a tak propásly tak příležitost učinit z této země dynamickou středoevropskou ekonomiku.

V odlišné situaci se nacházejí ekonomiky Pobaltí. Tyto země dosahovaly zejména v polovině první dekády 21. století výrazného ekonomického rozvoje, který významně ovlivnil nejen životní úroveň v těchto zemích, ale také nezaměstnanost a sociální rozvoj. Na tyto země však vzhledem k jejich krátkobé ekonomické samostatnosti a přehnaným ekonomickým očekáváním dolehla nejvíce již mnohokrát zmiňovaná ekonomická krize a způsobila výrazný propad jejich hospodářství. Země Pobaltí proto (i přes výraznou četnost pozitivních výsledků v hodnocení jednotlivých ukazatelů) nepovažuji za ty, které dosáhly nejvyšší úrovně hospodářské konvergence k Evropské unii. Nebyly totiž schopny dlouhodobě udržet svůj hospodářský rozvoj na relativně vysoké úrovni.

Zbylé čtyři země považuji za ty, které se ve všech ohledech hodnocených v mé práci dokázaly vyhnout řadě negativních vlivů a dosáhnout relativně vysoké hospodářské konvergence k zemím EU15. Slovinsko a Česká republika konvergují zejména v oblasti životní úrovně, cenové hladiny a cenové stability, sociálního rozvoje a vnější rovnováhy. Polsko naopak konverguje v oblasti hospodářského růstu a celkové stability ekonomiky a Slovensko konverguje zejména v oblasti produktivity práce a dynamiky hospodářského rozvoje.

Je obtížné označit jednu zemi z této čtveřice, která dosáhla nejvyšší úrovně hospodářské konvergence k zemím EU15. I přes stabilní hospodářský růst (i v roce 2009 byl pozitivní) nepovažuji za tuto zemi Polsko. Polsko je sice stabilní ekonomikou, ale podle mého názoru málo dynamickou a zejména málo flexibilní. Ani Českou republiku nepovažuji za zemi s nejvyšší úrovní hospodářské konvergence k zemím EU15. Česká republika měla sice velmi výhodné podmínky k dynamickému rozvoji hospodářství, avšak nejprve výrazné deficitní hospodaření v období sociálnědemokratických vlád (zejména v období 2002 – 2006, kdy nebyla potřeba tak výrazných deficitů) a později nevýrazná parlamentní většina a s ní související neschopnost přijmout zásadní hospodářsko-politická rozhodnutí zbrzdila dynamiku tohoto rozvoje.

Slovensko mělo výrazně těžší počáteční podmínky v 90. letech, avšak zejména díky důslednému provedení liberálních reforem na počátku 21. století bylo schopno tuto ztrátu dohnat a zařadit se mezi země s nejvyšší dynamikou hospodářského rozvoje na světě. I přes tato pozitiva slovenské ekonomiky považuji za zemi, která dosáhla nejvyšší úrovně hospodářské konvergence k zemím EU15, Slovensko.

Slovensko bylo schopno nejen využít svůj potenciál historické blízkosti k západní Evropě, ale také zajistit ekonomický rozvoj s přihlédnutím k sociálnímu rozměru hospodářského rozvoje. Slovensko je proto podle mého názoru vzorem moderní evropské dynamické ekonomiky, která zároveň nezapomíná dbát na sociální soudržnost a udržitelný rozvoj.

Seznam použité literatury

1. BARRO, Robert. Economic Growth in a Cross-section of Countries. *Quarterly Journal of Economics*, 1991, s. 407-443.
2. BARRO, Robert; SALA-I-MARTIN, Xavier. Convergence. *Journal of Political Economy*. April 1992, s. 223-251.
3. BORNSTEIN, Morris. The Comparison of Economic Systems: An Integration. *Comparative Economic Systems: Models and Cases*, 1985, s. 3-17. Fifth edition Irwin Publications in Economics series Homewood, Ill.: Irwin.
4. FRAIT, Jan; ČERVENKA, Matouš. *Předpoklady a faktory dynamického růstu české ekonomiky ve světle nové teorie a empirie růstu*. Praha : ČVUT, 2002. 105 s.
5. KLIKOVÁ, Christiana; KOTLÁN Igor. *Hospodářská politika*. 2. vyd. Ostrava : Sokrates, 2006. 339 s. ISBN 80-86572-37-4.
6. KOOPMANS, Tjalling C.; MONTIAS, John Michael. On the Description of Economic Systems. *Scientific Papers of Tjalling C. Koopmans*, 1985, č. 2. s. 29-80. With a foreword by Herbert E. Scarf Cambridge, Mass., and London : MIT Press.
7. LEBIEDZIK, Marian. Teoreticko-matematická reflexe ekonomické konvergence – konstrukce mnohokriteriálních ukazatelů konvergence. *Acta academia karvinensia*, 2003, č. 2. s. 108-120. ISSN 1212-415X.
8. LEBIEDZIK, Marian. *Makroekonomická pozice České republiky v rámci Evropské unie (ekonomická výkonnost a konvergence)*. Karviná : OPF SU v Karviné, 2006. 275 s. ISBN 80-7248-346-3.
9. NACHTIGAL, Vladimír; TOMŠÍK, Vladimír. *Konvergence zemí střední a východní Evropy k Evropské unii*. Praha : Linde, 2002. 231 s. ISBN 80-7201-361-0.

10. TULEJA, Pavel. *Analýza pro ekonomy*. Brno : Computer Press, 2007. 336 s. ISBN 978-80-251-1801-6.
11. VINTROVÁ, Růžena. Reálná a nominální konvergence české ekonomiky k Evropské unii, [online]. Working Paper CES VŠEM No 5/2006, [cit. 2011-01-06], Dostupný z WWW: http://www.vsem.cz/data/data/ces-soubory/working-paper/gf_WPNo506.pdf ISSN 1801-2728.

Zdroje dat

1. Eurostat: Business Investment: Gross fixed capital formation by the private sector as a percentage of GDP. [online]. [cit. 2011-07-28]. Dostupný z WWW: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsier140&plugin=1>
2. Eurostat: Central bank interest rates - Annual data. [online]. [cit. 2011-03-07]. Dostupný z WWW: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=irt_cb_a&lang=en
3. Eurostat: GDP and Main Components. [online]. [cit. 2011-02-11]. Dostupný z WWW: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=nama_gdp_c&lang=en
4. Eurostat: Government deficit/surplus, debt and associated data. [online]. [cit. 2011-03-06]. Dostupný z WWW: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=gov_dd_edpt1&lang=en
5. Eurostat: Gross Domestic Expenditure on R&D. [online]. [cit. 2011-07-25]. Dostupný z WWW: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsiir020&plugin=1>

6. Eurostat: HICP – annual data. [online]. [cit. 2011-03-03]. Dostupný z WWW:
http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=prc_hicp_a&lang=en
7. Eurostat: Main balance of payments and international investment position items as share of GDP. [online]. [cit. 2011-03-07]. Dostupný z WWW:
http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=bop_q_gdp&lang=en
8. Eurostat: Population and Employment. [online]. [cit. 2011-02-11]. Dostupný z WWW:
http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=nama_aux_pem&lang=en
9. Eurostat: Purchasing power parities, price level indices and real expenditures for ESA95 aggregates. [online]. [cit. 2011-02-13]. Dostupný z WWW:
http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=prc_ppp_ind&lang=en
10. Eurostat: Real GDP growth rate. [online]. [cit. 2011-02-24]. Dostupný z WWW:
[http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?
tab=table&init=1&language=en&pcode=tsieb020](http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsieb020)
11. Eurostat: Unemployment rate, annual average, by sex and age groups. [online]. [cit. 2011-02-28]. Dostupný z WWW: [http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?
dataset=une_rt_a&lang=en](http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=une_rt_a&lang=en)
12. OECD: Unit Labour Costs – Annual Indicators. [online]. [cit. 2011-02-17]. Dostupný z WWW: <http://stats.oecd.org/Index.aspx>

Seznam zkratek a symbolů

BÚ – Běžný účet	HTFK – Hrubá tvorba fixního kapitálu
CPI – index spotřebitelských cen	OECD – Organizace pro ekonomickou Spolupráci a rozvoj
ČSÚ – Český statistický úřad	p. b. - procentní bod
ECB – Evropská centrální banka	PB – Platební bilance
EU – Evropská unie	PPP – Purchasing Power Parity
EU15 – Země EU před 1. 5. 2004	PPS – Purchasing Power Standard
HDP – Hrubý domácí produkt	SSSR – Sovětský svaz
HICP – Harmonizovaný index spotřebitelských cen	USD – Americký Dolar
HNP – Hrubý národní produkt	

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

- jsem byl(a) seznámen(a) s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové (bakalářské) práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne **15. 8. 2011**

Lukáš Absolon
jméno a příjmení studenta

Adresa trvalého pobytu studenta:

Písek u Jablunkova 430

739 84 Písek

Příloha:

Postup při výpočtu referenční hodnoty BÚ PB pro země EU15 v tabulce 4.5

Při výpočtu referenční hodnoty je použit vážený průměr hodnot pro jednotlivé země EU15 podle vzorce:

$$\bar{x} = \frac{\sum_{i=1}^n w_i x_i}{\sum_{i=1}^n w_i},$$

kde existuje soubor hodnot

$$X = \{x_1, \dots, x_n\}$$

a k nim odpovídající váhy

$$W = \{w_1, \dots, w_n\},$$

kde $n = 15$.

Váhy jednotlivých zemí jsou vypočteny podle průměru hodnot HDP v PPS těchto zemí za roky 1995 – 2010 a zachycuje je následující tabulka.

Tabulka 6.1 Váhy jednotlivých zemí pro výpočet salda BÚ PB skupiny zemí EU15

Země	Belgie	Dánsko	Německo	Irsko	Řecko	Španělsko	Francie	Lucembursko
Váha	258	140	1991	109	201	869	1412	24

Země	Itálie	Nizozemí	Rakousko	Portugalsko	Finsko	Švédsko	Spojené království
Váha	1309	431	212	168	122	228	1443

Pramen: Eurostat: GDP and Main Components:

http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=nama_gdp_c&lang=en, vlastní výpočet

Na základě vzorce pro vážený průměr a tabulky 6.1 jsou hodnoty salda BÚ PB pro země EU15 následující:

Tabulka 6.2 Saldo BÚ PB skupiny zemí EU15 (vážený průměr) v letech 1995 – 2010

Rok	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Hodnota	0,03	0,05	0,08	0,04	-0,01	-0,07	-0,02	0,01

Rok	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Hodnota	0,01	0,05	0,00	0,00	0,00	-0,04	0,00	-0,01

Pramen: Eurostat: Main balance of payments and international investment position items as share of GDP.

http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=bop_q_gdp&lang=en, vlastní výpočet